

”Liknelse om gården och ormen”

Lexikaliska skillnader i textvittnen härstammande från ”Izmaragd a”

Vladimir Iserell

Handledare: Antoaneta Krastanova Andonova Granberg

Examinator: Svetlana Polsky

Institutionen för språk och litteraturer

Slaviska medeltidsstudier, Fördjupningskurs, Självständigt arbete, SL1313, 15 hp

VT 2022

Abstract

Denna uppsats behandlar texten "Liknelse om gården och ormen" och dess lexikaliska skillnader som uppenbarar sig i textvittnen härstammande från "Izmaragd a". För att sätta Liknelsen i sammanhang granskas inledningsvis uppsatsen i dess litterära form på ett översiktligt sätt. Därefter ägnas uppmärksamhet åt "Izmaragd" i vilken den av oss studerade varianten av Liknelsen återfinns. Även Liknelsen som sådan, dess härstamning och översättning belyses på ett övergripligt sätt inom ramen för uppsatsen. Innan författaren presenterar sina resultat belyses även lexikaliska skillnader i flertalet textvittnen som William Veder uppmärksammar i sin utgåva. Därefter presenteras lexikaliska skillnader i resultatdelen, uppdelade enligt Veders kategoriindelning. Samtidigt uppmärksammas vissa underkategorier som kan urskiljas. Dessa underkategorier illustreras med flertalet exempel hämtade ur textvittnen. Därefter presenteras slutsatserna vilka går ut på att samtliga granskade textvittnen saknar väsentliga varianter och lexikaliska skillnader som är av sådan art och karaktär att de bör ses som ett resultat av skrivarens slarv och okunnighet, samt att deras förmåga att leda till missuppfattning av texten dock är av begränsad och marginell karaktär.

Nyckelord: "Liknelse om gården och ormen", "Izmaragd", liknelse, lexikaliska skillnader, folskrivningar, fornkyrkoslaviska, fornrysk litteratur.

Innehållsförteckning

Inledning	1
1. Forskningsfrågor	1
2. Mål och syfte	2
3. Metod	2
4. Tidigare forskning	2
4.1. <i>Liknelse som litterär form</i>	3
4.2. <i>"Izmaragd"</i>	4
4.3. <i>"Liknelse om gården och ormen"</i>	8
4.4. <i>Lexikaliska skillnader i textvittnen härstammade från "Izmaragd"</i>	11
5. Resultat	13
5.1. <i>Felskrivningar som uppstod p.g.a. blandningen av bokstävernans betydelser vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texter</i>	13
5.2. <i>Lexikaliska skillnader som utgör spår av den ryska dialekten</i>	16
5.3. <i>Felskrivningar vilka beror på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet</i>	17
6. Slutsatser	21
Källor	22
Bilagor	24
<i>Bilaga 1 - Измарagd a (arketyf)</i>	24
<i>Bilaga 2 – översättning av Измарagd a (arketyf)</i>	31
<i>Bilaga 3 – sammanställning av lexikaliska skillnader enl. Veder</i>	37

Inledning

”Liknelse om gården och ormen” är en berättelse med väldigt gamla rötter som inte bara varit välkänd utan även väldigt populär förr i tiden. Verkets ursprung kan spåras till ”Panchatantra” och således till ca. 300 f. Kr. Liknelsens budskap och dess universella karaktär ledde inte till att den blev bortglömd och förlorad för framtida läsare utan till det motsatta – den, genom persernas och arabernas översättning och därefter genom grekernas och slaviska skrivares omsorg, blev översatt och bevarad för framtiden. I frågan om de fornkyrkoslaviska versionerna bör nämnas att den är bevarad i flera olika upplagor som ingick i flertalet välkända och populära antologier. Även i början av 1900-talet inkluderades liknelsen fortfarande i antologier som hade ortodoxa lekmän som målgrupp, vilket i sin tur vittnar om dess popularitet. Tyvärr har liknelsen, under 1900-talet, fallit i glömska och omnämns endast i fåtalet vetenskapliga verk, huvudsakligen i samband med undersökningar av de ryska antologierna i vilka den ingick. Situationen förändras år 2022 då Veder färdigställer sitt omfattande verk ”PRITČA ZA ZMIJA v Zlatoust, Izmaragd i Zlatostruj” (”Liknelse om gården och ormen i Zlatoust, Izmaragd och Zlatostruj”) i två volymer, i vilka genomförs en noggrann textologisk analys av textens olika upplagor. Detta verk, i sin tur, utgör utgångspunkt för detta arbete och uppsatsen ägnas åt följdfrågor som aktualiseras av Veders verk. Avslutningsvis måste påpekas att uppsatsförfattaren har en förhoppning om att kunna återkomma till denna i uppsatsen studerade liknelsen även i framtiden och fördjupa sig i frågor och problematik kopplade till den inom ramen för högre akademiska studier.

1. Forskningsfrågor

Forskningsfrågorna som behandlas inom ramen för denna uppsats är följande:

- Kan de lexikala skillnader som tillkommit under textens översättning ha påverkat dess ursprungliga betydelse samt eventuellt ha lett till omtolkningar och missförstånd?
- Vad beror dessa lexikala skillnader på?

2. Mål och syfte

Målet med denna undersökning är att studera de lexikaliska skillnader som kan påvisas i "Liknelse om gården och ormen" och som tillkommit under traderingens gång. Detta skall genomföras i syfte att utröna om dessa lexikaliska skillnader har påverkat läsarens uppfattning av texten, (d.v.s. om texten har omtolkats eller missförståtts p.g.a. dessa skillnader), samt försöka besvara frågan om dessa skillnader kan betraktas som medvetna ändringar av den ursprungliga texten eller kan alla dessa skillnader ses uteslutande som en produkt av skrivarens okunnighet och slarv.

Som studieobjekt för denna undersökning valdes dock endast textens arketyper samt de olika sentida versioner av liknelsen som uppstod under dess tradering och som härstammar från "Izmaragd's" äldre upplaga.

3. Metod

Undersökningen genomförs med hjälp av en jämförande metod. Lexikaliska skillnader som tillkommit under traderingen har redan av Veder identifierats och indelats i kategorier. Just denna kategoriindelning utgör utgångspunkt för denna undersökning. Dessa lexikaliska skillnader studeras och regelbundenhet dem emellan uppmärksammas. På ett sådant sätt ersätts granskning av enskilda skillnader i tankerörelsen som kan karaktäriseras som uppstigande från det enskilda till det allmänna vilket möjliggör utvinnande av kunskaper av allmän karaktär, d.v.s. om processer som låg bakom tillkomsten av dessa lexikaliska skillnader. Detta i sin tur gör det möjligt att svara på uppsatsens frågeställningar.

4. Tidigare forskning

All tidigare forskning som är relevant för vårt syfte kan delas in i forskning kring liknelsen som litterär form med särskild betoning på dess funktion i den fornkyrkoslaviska litterära traditionen, forskning kring antologin "Izmaragd" ("Измарад"), forskning kring själva "Liknelse om gården och ormen" ("Pritča o dvore i zmii") samt forskning kring lexikaliska skillnader i den.

4.1. Liknelse som litterär form

Med liknelse ("пригча" / "pritča") menas berättande, oftast allegoriska litterära verk av moraliserande karaktär som står närmast fabeln och apologin (BSÉ 1955, 545). Liknelsen har en universell karaktär och förekommer i dess olika modifikationer i både världslitteraturen samt i folkloren (BSÉ 1975, 599). Dock under vissa epoker, vilka uppvisar särskild dragningskraft till didaktik och allegorism framstår liknelsen som den centrala litterära genren samt som etalong för det litterära skapandet (ibid.). På förekommen anledning var denna genre populär i den medeltida litteraturen dit den kommit från Österlandet, först och främst genom Gamla och Nya Testamentet (BSÉ 1955, 545). Samtidigt går det inte att bortse från de äldre österländska liknelsernas påverkan på den medeltida litteraturen. Som exempel kan nämnas den sanskritiska antologin "Panchatantra" som härstammar från 200–300-talen f. Kr. och som genom successiva översättningar till pehlevi, arabiska, grekiska, hebreiska, latin m.m. når både Öst- och Västeuropa och påverkar dess litterära traditioner.

Liknelser har egna stilistiska drag och saknar beskrivande partier som kännetecknar litterära texter. Naturen och diverse föremål nämns i liknelserna bara om det benämmandet anses vara nödvändigt. Således utspelar sig liknelsens handling huvudsakligen utan vilka som helst dekorationer i bakgrunden. Samma minimalism gäller även liknelsens huvudgestalter vilka saknar inte bara fastställda och beskrivna utseenden utan även en kombination av psykologiska egenskaper som benämns "karaktärdrag". På ett sådant sätt förefaller liknelsernas huvudgestalter inte vara objekt för den konstnärliga observationen utan subjekt för det etiska valet (BSÉ 1975, 599).

Romodanovskaja (1999) räknar upp flera drag som är kännetecknande för de fornryska liknelserna. Bl.a. uppmärksammar hon: 1) dess ursprungliga muntliga karaktär, som lämpar sig för denna litterära form för predikande verksamhet (ibid., s. 26); 2) dess struktur – texten består av två delar: i den första delen presenteras händelseförloppet, medan i den andra delen tolkas berättelsens innehåll, samt som samtliga händelsers element ges sin symboliska förklaring (ibid., s. 26-27); 3) en människa som huvudgestalt. Detta gäller även i sådana liknelser där djur interagerar med människor, t.ex. "Liknelse om gården och ormen" handlar inte om ormen (vilket man skulle kunna tänka sig efter att ha läst dess titel) utan om en människa (ibid., s. 27). Således befinner sig djuren i liknelserna alltid bredvid människan och definierar hennes handlingar (Romodanovskaja 1998, 99); genrens förmåga att absorbera alla

typer av källor och förvandla all typ av litterärt och muntligt material i liknelsen. Denna förvandling sker så snart som den ursprungliga berättelsen återges i enlighet med den ovannämnda tvådelade strukturen (Romodanovskaja 1999, 27).

Romodanovskaja (1998:73) uppmärksammar att liknelse som litterär form kom till Rus' tillsammans med den kristna skriftliga traditionen, d.v.s. med de första fornkyrkoslaviska översättningarna av den Heliga skriften, med Evangeliet i dess spets.

I den fornryska litteraturen kan liknelsen hittas i sådana antologier som "Pčela" ("Пчела" / "Pčela". 1200-talet) och "Izmaragd" (BSĚ 1955, 545) samt "Physiologus" ("Физиолог" / "Fiziolog") och "Knjažeskij izbornik", även känd som "Izbornik Svjatoslava" ("Княжеский изборник", "Изборник Святослава"). Antologin "Izmaragd" inkluderar den av oss studerade liknelsen och med anledning av detta måste vi säga några ord om dess tillkomsts historia, innehåll, struktur och upplagor.

4.2. "Izmaragd"

Som vi redan uppmärksammat i inledningen ingår "Liknelse om gården och ormen" i "Izmaragd" ("Измарagd") vilka utgör en samling av moraliserande berättelser av äldre ursprung. Med anledning av detta, för att sätta själva textvittnena i deras historiska och geografiska sammanhang förefaller det vara betingat att studera antologins ursprung och sammansättning.

"Izmaragd" (namnet härstammar från gammal grekiska σμάραγδος – 'smaragd') kännetecknas av Lichačev et al. (1992) som en fornrysk antologi med fast innehåll. Den huvudsakliga delen av den utgör moraliserande berättelser av kristet innehåll. Lichačev et al. (ibid.) uppmärksammar att till skillnad från andra samtida antologier, sådana som "Zlatoust" ("Златоуст") och "Toržestvennik" ("Торжественник") vilka varit avsedda för att läsas under gudstjänster (den s.k. "ustavnoe čtenie" / "уставное чтение"), var "Izmaragd" ägnad åt hemmaläsning samt läsning av munkar i deras klosterceller.

Frågan kring "Izmaragd:s" tillkomst förefaller fortfarande vara oklart. Dock är det uppenbart att den inte tillkom ur tomma intet samt att den grundar sig på äldre litterärt stoft härstammande från olika källor. Pudalov (2000:77) uppmärksammar att 40 avsnitt från "Izmaragd:s" första upplaga (verkets olika upplagor skrevs något senare) har analogier i

fornryska undervisningsantologier ("učitel'nye sborniki" / "учительные сборники") vilka kan dateras senast till 1300-1400 talets sekelskifte. Пудалов utesluter inte att andra avsnitt som ingick i "Izmaragd:s" arketyp kan härledas till olika förlorade antologier med icke fast innehåll från 800-1300 talet (ibid., s. 78). Gällande själva litterära stoftet kan påpekas att diverse bysantiska undervisningstexter ("poučenija" / "поучения") samt kompilerationer av olika patristiska texters ("patrističeskie pamjatniki" / "патристические памятники") slaviska versioner kunde på ett indirekt sätt agera som källor till "Izmaragd:s" liknelser och berättelser. Pudalov (2000:78) uppger att "Izmaragd:s" redaktör kunde lånat dessa texter från fornryska antologier med icke fast innehåll.

Det finns flera hypoteser som sammankopplar dess tillkomst med olika personer och händelser vilka härstammar från 1300-talet. Т.е. Filaret (1884:76) utpekar biskop Dionysius¹ (ca. 1300–15.10.1385) som antologins sammanställare och understryker 42 ord i texten som enligt honom kan ses som obestridliga bevis på textens fornryska ursprung (Lichačev et al., 1992). I sin tur, Sedel'nikov (1934) och Popov (1940) kopplar samman "Izmaragd:s" tillkomst med strigolniki-rörelsen. Klivanov (1960) kopplar den även till 1300-talets antikyckliga rörelser. Anmärkningsvärt, förefaller samtliga ovannämnda teorier på något sätt beröra de fornryska kätterirörelserna samt kampen mot dem (påpekas bör att biskop Dionysius spelade en framstående roll i bekämpningen av strigolniki i Pskov och Novgorod).

Traditionsenligt delas samtliga bevarade textvittnen in i två huvudkategorier: den första - "den äldsta" ("Drevnejšaja" / "Древнейшая") och den andra - "den primära" ("Osnovnaja" / "Основная"). Sedel'nikov (1934:128) uppmärksammar att manuskripten tillhörande den första kategorin utgör en stor sällsynthet och nämner som det äldst bevarade manuskriptet Рум. № 186 som förvarades i Moskvaskas offentliga bibliotek². Jakovlev (1893:159) kände utöver det ovannämnda manuskriptet även till fem andra handskrifter ТЦ № 204, F.I. 233. КБ № 40, КБ № 41 samt Q.XVII.140 vilka han betraktade som varande bland de äldsta. Enligt honom tillkom Рум. № 186 under 1300-talet dock innan år 1350. Gällande manuskripten hörande till den andra kategorin påpekar Sedel'nikov (1934:128) att de finns bevarade i närmare 200 exemplar.

---

¹ Святитель Дионисий Суздальский (Архиепископ Суздальский, Нижегородский и Городецкий, митрополит Киевский и всея Руси).

² Moderna benämningen på biblioteket är: "Det ryska statsbiblioteket" ("Российская государственная библиотека (ФГБУ РГБ) — национальная библиотека Российской Федерации")

Jakovlev (1893) konstaterar att "Izmaragd:s" äldsta version innehåller 88 avsnitt medan den senaste versionen utökats till 165. I sin tur, uppmärksammar Pudalov (2000:77) att "Izmaragd:s" arketyper, borde enligt hans forskning bestå av 92 avsnitt. Vidare uppmärksammar Pudalov (ibid., s. 78) den äldsta upplagens komposition – antologin består av två stora tematiska avsnitt (avsnitt 1 – 70 och avsnitt 71 - 92) med en textologisk "söm" dem emellan. "Sömmen" utgörs av en text (avsnitt 70 "Slovo Gennadija o poruke i zaimach" / гл. 70 "Слово Геннадия о поруке и займах") vilken avrundar den första delen genom att upprepa kortfattat de viktigaste ämnena som behandlades där samt avslutas med redaktörens efterord. Denna kompositions särdrag ger anledning anta att "Izmaragd:s" äldsta upplagas arketyper förenar i sig två proto-antologier.

Lihačev et al. (1992) poängterar att den andra upplagan skiljer sig markant från den första – denna skillnad har uppnåtts genom att från den föregående exkluderats 38 avsnitt från den äldsta samtidigt som 115 nya lagts till. Temčín (2009:169) förklarar utökningen av antologins innehåll med väntan på jordens undergång som förväntades äga rum år 1492 (d.v.s. 7000 år efter jordens skapelse) och finner bevis för detta i de tillkommande avsnittens eskatologiska innehåll.

Även dessa avsnitt som förekommer i båda upplagorna skiljer sig sinsemellan på ett textmässigt sätt. Efter noggranna studier av båda versionerna har Jakovlev (1893:202) kommit fram till slutsatsen att den primära upplagan utgör en fri och starkt utökad bearbetning av den äldsta. I sin tur, efter att ha analyserat skillnader i de båda upplagornas innehåll, har Sedel'nikov (1934:128-129) kommit fram till slutsatsen att deras förekomst pekar på ett klart och tydligt sätt mot "Izmaragd:s" äldsta versions hemvist i strigolniki:s idévärld. Med anledning av det ovannämnda anser Sedel'nikov att den första upplagan av "Izmaragd" kan hänföras till strigolniki:s litterära tradition (ibid., s. 130). Dock avvisar senare forskning (Pudalov 2000:80) Sedel'nikov:s (1934) och Popov:s (1940) slutsatser som ogrundade och ställer sig bakom hypotesen gällande Dionysius författarskap. Som stöd för denna hypotes åberopas bl. a. redaktörens brådskas som manifesterade sig i antologins ofullständighet. I denna ofullständighet samt i det faktum att de äldsta bevarade manuskripten är behäftade med stora defekter ser Pudalov som tecken på ett försök till att förintna spår av Dionysius mentorskaps aktiviteter, vilken tillkom som följd av kampen om metropolis post.

Den andra, eller den primära upplagan, är i ännu större grad än den äldsta, orienterad mot lekmän. Detta manifesteras genom inkludering av avsnitt med pedagogisk karaktär (kapitel

52-56) samt undervisningsavsnitt gällande familjelivets regler (kapitel 26, 57, 87, 126, 151). Pudalov (2004:338) uppmärksammar även att redaktören, i sina ord som adresseras läsarna-lekmännen, förnekar påståendet om klosterlivet som den enda möjliga frälsningens väg samt propagerar för och påvisar möjligheten att frälsa själen i det världsliga livet. Denna målinriktade samling av vägledningarna ("nabor poučenij" / "набор поучений") enligt ovan kan ses som en strävan efter att i någon mån bromsa upp det växande antal nyinstiftade kloster och därtill munkar vilka ökat avsevärt och uppnått sin topp just under slutet av 1300 och början av 1400-talet (ibid., s. 338-339).

Kompositionsmässigt, förblev även den primära upplagan ganska vag. Dock lyckades den trots detta bevara sin fasta struktur under tre århundraden. Detta i sin tur bevisar den auktoritet som dess redaktörer skänkt den andra upplagan. Pudalov (2004:341) anser att en sådan stark auktoritet kunde finnas hos boklärdarna vilka stod nära metropoliten. Det finns en viss likhet mellan redaktörernas och metropolitens Fotij:s (Фотий) åsikter vilka uppmärksammas av Pudalov och som stödjer den ovan redovisade hypotesen (ibid.). Det är oklart om "Izmaragd:s" andra upplaga blev färdigkomponerad under metropolitens livstid (dog år 1431) men redan under andra hälften av 1400-talet kopierades den flitigt både i nord- och sydryska territorier (Pudalov 2004, 341).

"Izmaragd:s" tredje redaktion, den s.k. litauiska ("litovskaja redakcija"), sammanställdes i Storfurstendömet Litauen genom utökningen av den primära upplagan och innehåller 526 avsnitt (Temčín 2009, 169). Denna finns bevarad i 8 manuskript som härstammar från 1500-talet (ibid., s. 170). I fråga om gällande upplagas tillkomst gör Pudalov (1996:20) antagandet att den sammanställdes av Kievs metropolit Makarij II (1534-1555) närmaste krets. I sin tur, binder Čistjakova (2008:123-124) samman upplagans tillkomst med Kievs metropolit Iosif II Soltans (1508-1521) verksamhet. Temčín (2009:173) ställer sig bakom hypotesen om Iosif II Soltans roll i skapandet av den tredje redaktionen. Han uppmärksammar tydligen att upplagan tillkom på metropolitens initiativ och skapades i Suprasl klostret (Супрасльскій монастырь).

Kompositionsmässigt skiljer sig "Izmaragd:s" litauiska redaktion från tidigare genom det monografiska sättet att presentera innehållet. Avsnitten som ingår i antologin delas in i 7 grupper och inom varje grupp presenteras ett avsnitt som tillskrivs en viss författare (Pudalov 1996, 19-20).

Avslutningsvis kan påpekas att i Storfurstendömet Litauen, genomfördes utöver skapandet av den tredje upplagan även översättningar av antologin (troligen partiella översättningar, vilket det bevarade materialet vittnar om) till den s.k. Rus'ka mova (Руська мова). Čistjakova (2018:33) uppmärksammar att under 1400 – 1600 talet, inom Kievs metropol genomfördes minst fyra försök att översätta den primära upplagens avsnitt till Rus'ka mova³.

4.3. "Liknelse om gården och ormen"

Liknelsen berättar om en man som tillsammans med sin fru, sin son, sin slav och sin häst flyttar in på en gård. Han blev varnad för att det finns en farlig och giftig orm som bor på gården och han bestämmer sig för att utrota den. Men han ångrar sig efter att han upptäcker ett guldmynt som ormen lägger framför sig. Sedan dess lämnar ormen ett mynt varje dag och så pågår det under en viss tid tills ormen biter mannens häst. När hästen dör bestämmer sig mannen på nytt att döda ormen. Men innan han verkställer sin plan ångrar han sig återigen när han upptäcker ett nytt guldmynt framför ormen. Då tänker han att även om han dödar ormen så kommer han inte få hästen tillbaka emedan han aldrig kommer att få nya guldmynt igen. Han låter ormen leva och bo kvar på gården. Och under en tid hittar han varje dag ett nytt guldmynt framför den. Och så pågår det tills en dag ormen biter hans slav som dör. Då bestämmer sig mannen på nytt för att utrota ormen. Dock tar girigheten åter över när han upptäcker ett nytt guldmynt framför ormen och återigen låter han ormen leva och bo kvar på gården. På samma sätt efter en viss tid förlorar han både sin son och sin fru och blir även själv biten av ormen, dock efter att han vänder sig till Gud och ber om att bli räddad från döden så överlever han det dödliga ormbettet. Men trots detta utrotar han inte ormen och samlar istället på sig dyrbara pärlor som ormen varje dag lämnar honom. Och så pågår det tills ormen biter honom på nytt. Och återigen ber han Gud om hjälp och även denna gång blir han räddad från döden. Dock tar girigheten över igen och han varken utrotar ormen eller verkställer sina löften till Gud. Till sist blir han biten av ormen i självaste hjärtat och då kan ingen hjälpa honom.

I liknelsen likställs gården med det jordiska livet och ormen med världshärskaren (se. Ef 6:12)⁴, d.v.s. den onde. Guldmyntet likställs i sin tur med den syndiga njutningen som leder

---

³ *Rus'ka mova* (рус(ь)кий аззык, рус(ь)ка мова, проста мова) även kallad i den ryska vetenskapliga traditionen för *Западнорусский письменный язык*, är ett östslavisk litterärt språk vilket fr.o.m. 1300-talet och t.o.m. år 1696 hade officiell status i Storfurstendömet Litauen och varit spridd i bl.a. nuvarande Ukraina och Vittryssland.

⁴ Efesierbrevet 6:12. "Ty vi strider inte mot kött och blod utan mot furstar och väldigheter och världshärskare här i mörkret, mot ondskans andemakter i himlarna". (Svenska Folkbibeln, SFB); "Ty den kamp vi hava att

en människa till fördärvet och döden. Ormgift likställs ju med synd som dödar. Således visar liknelsen hur den onde frestar människor med välstånd och fångar dem, samt när de som syndare befinner sig i fara ångrar sig och så snart faran är över återfaller i synd och detta pågår tills Gud, när syndaren når syndens botten, tappar tålamodet, skipar rättvisa och verkställer sin rättfärdiga dom över honom.

”Liknelse om gården och ormen” har gammalt ursprung som försvinner i ett dunkel. Veder (2022a:7) uppmärksammar att den härstammar från den sanskritiska antologin ”Panchatantra” (”पञ्चतन्त्रम्”) som uppstod ca. 300 f. Kr. (liknelsen kan hittas i ”Panchatantra:s” 3 bok, kap. 4). Därefter traderades den genom Borzuya:s (برزويه پزشك) översättning till pehlevi (”Karirak o Demnak”, ca. år 550) med därefter följande Ibn al-Muqaffa:s (ابن المقفع) översättning till arabiska (”Kalila och Dimna”/كليلة ودمنة, ca. år 750, Bagdad). Antologin översattes efteråt av Simeon Seth (Συμεὼν Μάγιστρος Ἀντιοχείας τοῦ Σήθου) till grekiska (Bouras-Vallianatos 2015, 436-437) på beställning av den bysantiska kejsaren Alexios I Komnenos (regeringstid 1081–1118) under titeln ”Stephanites och Ichneutes” (”Стефанит и Ихнилат”) (ibid., s. 440) år 1081 i Konstantinopel (Veder 2022a, 7). Dock bör det påpekas att den sistnämnda översättningen inte innehåller ”Liknelse om gården och ormen” (Feder 2022a, s.7)⁵. Däremot i ”Aesopus Latinus” som tillskrivs Romulus (400-talet) och i ”Gesta Romanorum” (1200-talet) förekommer liknelsen utan några som helst strukturella skillnader (sonens död) från den ursprungliga varianten i ”Panchatantra” (ibid).

Veder (2022a:7) påpekar att den grekiska översättningen av ”Liknelse om gården och ormen” är ca. 200 år äldre än ”Stephanites och Ichneutes”. Traditionsmässigt tillskrivs den i grekiska manuskriptet Kristofor från Alexandria:s († år 841) författarskap, medan i fornryska källor utpekas Johannes Chrysostomos (Иоанн Златоуст, † år 404) som dess författare (Zhelyazkova 2007, 98-99). Федер (2022a:7) nämner även att denna översättning även attribueras till Theofilos av Alexandria († år 412).

---

utkämpa är en kamp icke mot kött och blod, utan mot furstar och väldigheter och *världshärskare*, som råda här i mörkret, mot onskans andemakter i himlarymderna”. (Svenska Bibel 1917, SV1917); ”потому что наша брань не против крови и плоти, но против начальств, против властей, против *мироправителей* тьмы века сего, против духов злобы поднебесной” (русский синодальный перевод)

⁵ Forskarens namn är William R. Veder. Dock eftersom i denna uppsats citeras en publikation som är skriven på bulgariska, och som på förekommande anledning är skriven med kyrilliska bokstäver, transkriberas den kyrilliska stavningen som Feder, U.R. (inte Veder, W.R.). Denna transkribering används i källförteckningen samt i referenserna angivna inom parentes (vilket är rätt translitterering av den bulgariska publikationen). Däremot när forskaren omnämnd i texten, stavas hans efternamn som Veder.

Hur som helst går det inte förneka att "Liknelse om gården och ormen", i den form som vi känner till och som studeras inom ramen för denna uppsats, är ett översättningsalster som har sitt ursprung (i den formen som liknelsen är känd i "Izmaragd") i den grekiska litterära traditionen. Veder (2022a:7) uppmärksammar att den grekiske översättaren ändrade liknelsens huvudämne från lömskhet till glupskhet och utökade intrigen genom att lägga till fyra dödsfall (hästens, slavens, fruns och själva mannens död) till den i texten redan nämnde sonens död. Dessutom lades även den själsnyttiga inledningen till (kap. 1–4:1) samt den moraliserande avslutningen (kap. 16-17) tillsammans med kommentarer till den ursprungliga situationen (kap. 5:2) och till de enskilda dödsfallen (Kap. 6:3–4, 7:3, 8:2–3, 11, 13:1–2) (ibid.).

Želyazkova (2007:98 – 99) hänvisar till Pudalov som studerat liknelsens översättningar och har efter fullständiga textologiska analyser av denna text kommit fram till slutsatsen att den översattes för första gången till fornkyrkoslaviska i Rus' och att detta skedde inte senare än under 1300-talet. Han uppmärksammar även att översättningen står väldigt nära det grekiska originalet (Želyazkova, 2007:98 - 99). Det bör även uppmärksammas att liknelsen inkluderats ej bara i "Izmaragd" utan även i "Zlatoust", "Zlatostruj" ("Златоструй"), diverse "Sborniki" samt andra antologier av sydslaviskt ursprung (Pudalov 2004, 333). Veder (2022a:7-8) i sin tur uppmärksammar att liknelsen förekommer i 4 olika kompileringar vilka han betecknar som "z Златоуст" (1741 ord), "b Измарагд b" (1642 ord), "a Измарагд a" (2813 ord) samt "l Златоструй l" (2845 ord)⁶. Veder (2022a:8) anser att det finns anledning att betrakta alla dessa 4 versioner som separata texter behäftade med var sin inre logik.

Lihačev et al. (1992) konstaterar att liknelsen (som de räknar till allegoriska liknelser ägnat åt predikning av de kristna dygderna) ingick i den äldre redaktionen av "Izmaragd" (avsnitt 68). I sin tur uppger Pudalov (2000:85) liknelsen i sin uppräknings av "Izmaragd:s" arketyper innehåll som avsnitt 72⁷. Pudalov (ibid., s. 94) som analyserar det fasta innehållet i "Izmaragd:s" äldre upplaga uppger att liknelsen förekommer i följande manuskript: ГИМ. Собр. Музейское № 1205 [Муз. 1205] (avsnitt 72, delar av avsnittet är ej bevarade); РГБ. Ф. 304 (Троице-Сергиевское Собр.). Оп. 1. № 204 [ТС. 204] (avsnitt 72); samt, РНБ. Ф. 560 (ОСРК). F.I. 233 [F.I. 233] (avsnitt 66, felaktigt uppgett av skrivare som avsnitt 67).

Som vi redan nämnt tidigare kännetecknas den andra upplagan av "Izmaragd" bl.a. av en kraftig bearbetning av vissa texter som är gemensamma för båda upplagorna. Pudalov

---

⁶ Det förefaller vara intressant uppmärksamma att den grekiska texten består av 3191 ord (Feder 2022a, s.7).

(2004:332–333) ger flera typiska exempel på sådana avsnitt och nämner bl.a. ”Liknelse om gården och ormen” i detta sammanhang. Liknelsen i den primära upplagan härstammar från texten som inkluderas i den fullständiga versionen av ”Zlatostruj” (avsnitt 52). Samtidigt poängteras att liknelsen tyder på en betydande grad av självständighet hos redaktören vilket manifesterar sig genom en förstärkning av textens berättande karaktär, dess eskatologiska inriktning, förkortningen av didaktiska sidospår samt exkluderingen av en inkorporerad berättelse (”Povest’ o tativom slepce” / ”Повесть о тативом слепце”) som utgör ett separat avsnitt (avsnitt 144) (ibid., s. 333). Liknelsens inledning är förkortad och utgör volymmässigt endast hälften av inledningen i den äldre upplagan. Samtidigt understryks, redan från de första orden, väntan på jordens undergång – ett motiv som saknas i det grekiska originalet (ibid., s. 339). Med anledning av ovannämnda drar Pudalov slutsatsen att varken liknelsens ”Zlatoust:s” upplagor eller den sydslaviska upplagan inte genetiskt har något samband med ”Izmaragd:s” upplaga (ibid., s. 333).

Avslutningsvis kan sägas att liknelsen bevarade sin popularitet genom tiden och inkluderades i diverse antologier även under 1900-talet. Den finns t.ex. återgiven i ”Prazdničnyj otdych” christianina” – en antologi sammanställd av D’jačenko (1900:352-353) som innehåller diverse moraliserande berättelser och liknelser sammanställda enligt kalenderprincipen⁸. Att liknelsen även inkluderades i antologin ”Drevnerusskaja pritča” (Prokof’ev, N.I. & Alechina, L.I. (Eds.), 1991) kan mot den redan redovisade bakgrunden ses som en självklarhet.

4.4. Lexikaliska skillnader i textvittnen härstammande från ”Izmaragd”

Veder, (2022a och 2022b) som genomförde noggrann textologisk analys av liknelsen, behandlar i sitt verk den i de varianter som förekommer i flertalet olika antologier (”Izmaragd”, ”Zlatostruj” och ”Zlatoust”). P.g.a. begränsningar i framställningen nedan koncentreras uppmärksamheten uteslutande på de slutsatser som Veder gjort i fråga om textvittnen härstammande från ”Izmaragd”.

Till att börja med uppmärksammas att när Veder talar om olika versioner av antologin ”Izmaragd” använder han sig av följande benämningar: ”Izmaragd a” och ”Izmaragd b”. Med

---

⁷ 72. Слово ИЗл. повесть душеполезна в чину притчи что есть житие се настоящее сказание о змии и о дворе. ”Вся убо възлюбленнии яже в времена архиерея же...” Pudalov (2000:85).

⁸ Så här lider antologins annotation: ”Собрание общедоступныхъ духовно-назидательныхъ разказовъ и размышлений, расположенныхъ примѣнительно къ евангельскимъ, воскреснымъ и праздничнымъ чтеніямъ цѣлаго года”.

den förstnämnda menar Veder den äldsta- och med den andra den primära versionen med Pudalov:s (2000 respektive 2004) terminologi.

För att genomföra sin textologiska analys av liknelsen härstammande från ”Izmaragd a”⁹ valde Veder följande handskrifter:

2 ryska textvittnen från 1400-1500-talet:

E Moskva РГБ Ф.304.I № 2 (1400-talet), л.156–166 (kap. 4:2–16:2)

T⁴ Moskva РГБ Ф.304.I № 204 (1500-talet), л. 215–2256

Samt en text som separerades redan under glagolitisk tid:

z Zlatoust kap.43 (Feder 2022a:15).

Veder (2022a:11-12) uppmärksammar tre typer av lexikaliska skillnader vilka uppstod genom textens trädning. Dessa typer är följande: 1. felskrivningar vilka beror på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet; 2. fel som uppstod p.g.a. blandningen av bokstävernas betydelser vid trädningen av den ursprungliga glagolitiska texten¹⁰, samt; 3. sådana lexikaliska skillnader som utgör spår av den ryska dialekten¹¹. Statistiken gällande dessa skillnader som Veder (2022a:16) uppmärksammat i av honom studerade textvittnen sammanställer vi i tabellen nedan. Typer av skillnader markeras i framställningen nedan med följande tecken: 1 - ~ ; 2 - † ; 3 - ®.

Text	Volym (antal ord)	Antal lexikaliska skillnader	Typ av lexikaliska skillnader		
			~	†	®
Z	1741	529	43 %	40 %	17 %
A	2816	661	50,8 %	34,2 %	17 %

⁹ Texter som Veder använder sig av för att genomföra textologisk analys av andra i hans verk behandlade liknelsens redaktioner omnämns inte av oss eftersom dem ingår inte i vår analys. Dock kommer lite statistiska data gällande även andra liknelsens redaktioner än endast ”Izmaragd a” samlade av Veder presenteras nedan.

¹⁰ Veder (2022a, s.14 -15) uppmärksammar att ”Izmaragd a” och ”Izmaragd b” var tydligen skrivna med glagolitiska alfabetet. Det saknas bevis i form av bevarade textvittnen med det finns flertalet felaktiga avläsningar av konsonanter som stödjer hypotesen.

¹¹ Det förefaller vara på sin plats att återge här Veder:s definitioner av dessa lexikaliska skillnader i originalet (på bulgariska) 1. ”спънки по недостатъчна вещина или разсеяност на преписвачи”; 2. ”смесвания на глаголически букви, транслитерации и погрешни четения (паравлепси) на глаголически написания”; 3. ”следи на руски диалект” (Feder 2022a, s.11-12).

B	1642	522	47,2 %	30,2 %	22,6 %
----------	------	-----	--------	--------	--------

Avslutningsvis konstaterar Veder (2022a:16) att sammanlagt utgör de dialektala skillnaderna 18,9 % av samtliga lexikaliska skillnader och berör 4,9 % av samtliga ord i texterna. Dessa skillnader är icke systematiserade och är strikt individuella. Detta i sin tur, ger enligt Veder (ibid.) inte anledning att behandla dem separat från övriga felskrivningar som uppstår vid textens tradering. I sin tur beror skillnaderna på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet samt de skillnader som uppstod vid överföring av den glagolitiska texten och som beror på dess felaktiga avläsning, vilken är 4,3 gånger fler än dialektala skillnader. Dessa typer av lexikaliska skillnader (felskrivningar) tyder på att dessa textvittnen utformades av lärlingar. Med anledning av det ovannämnda anser Veder (ibid.) att den här typen av lexikaliska skillnader (eller som han kallar de – "травми на трансмисията" / "traderings skador") inte "förorenar den lingvistiska databasen" och bör således inte inkluderas i ordböcker.

Avslutningsvis uppmärksammas också att Veder kommer till slutsatsen att samtliga tre textvittnen saknar väsentliga varianter och således beror samtliga avvikelser som kan spåras i texterna (bl.a. lexikaliska skillnader) uteslutande på dess tradering (ibid.).

5. Resultat

Utgångspunkten för analysen nedan utgörs av att Veder uppmärksammade lexikaliska skillnader. Dessa indelas i samma tre grupper som de är indelade i även i Veder:s verk. Dessa lexikaliska skillnader analyseras av uppsatsförfattaren och resultat av denna analys presenteras nedan. Sammanställningen av samtliga lexikaliska skillnader kan hittas i Bilaga 3.

5.1. Felskrivningar som uppstod p.g.a. sammanblandningen av bokstävernas betydelser vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texten

I frågan gällande lexikaliska skillnader som uppstod p.g.a. sammanblandningen av bokstävernas betydelse vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texten måste påpekas

att Федер, med utgångspunkt från 22 enskilda felaktiga avläsningar av konsonanter¹², ställer hypotesen att ”Izmaragd a” (i för sig precis som ”Izmaragd b”) ursprungligen var skriven med glagolitiska bokstäver.

Nedan skall vi koncentrera vår uppmärksamhet på den ovan omnämnda typen av lexikaliska skillnader. Textvittne z uppvisar endast 5 exemplar som kan härledas till den här typen av felskrivningar. Det låga antalet kan ej anses vara tecken på skrivarens skicklighet eftersom denna beräkning baserar sig på de ganska korta bevarade och analyserade textavsnitten (fr.o.m. 0 – t.o.m. 5.2). Men även detta korta avsnitt gör det möjligt att konstatera att transkriberingen av den ursprungliga glagolitiska texten till kyrilliskan gick relativt smärtfritt – under samma avsnitt påträffades i textvittne T⁴ - 36 och i textvittne E – 9 felskrivningar av samma karaktär. Det låga antalet felskrivningar i textvittne E i de inledande avsnitten, beror i för sig på det faktum att den inte innehåller avsnitten fr.o.m. 1 t.o.m. 4.1. I fortsättningen uppvisar dock textvittne E ett betydligt större antal fel.

Textvittne T⁴ är det bäst bevarade och innehåller det största antalet felskrivningar vilka beror på sammanblandningen av bokstävernas betydelse vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texten. Det totala antalet sådana felskrivningar uppmärksammade av Veder är: 151.

Samtidigt är det totala antalet felskrivningar av samma karaktär som påträffats i textvittne E 114. Vid samtidig jämförelse av lika långa parallella avsnitt som finns representerade i båda textvittnena (avsnitt fr.o.m. 4.1 t.o.m. 16.2) blir siffrorna enligt följande: T⁴ – 131 och E – 114.

De mest frekventa felskrivningarna i textvittne T⁴ är följande: $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{э}$ (28 st.) och $\text{э} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (1 st.); $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{э}$ (30 st.) och $\text{э} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (3 st.); $\text{э} \leftrightarrow \text{э}$ (6 st.) och $\text{э} \leftrightarrow \text{э}$ (1 st.); $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{э}$ (5 st.) och $\text{э} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (1 st.);

$\text{Ѧ} \leftrightarrow \text{э}$ (2 st.) och $\text{э} \leftrightarrow \text{Ѧ}$ (1 st.); monograf Ѧ (16 st.).

¹² ” 1 поучѣтенъ → подыщенъ T⁴ (σ ↔ ѡ, ѡ ↔ ѡ), 2 дѣломъ → словомъ Z (ѡ ↔ ѡ, ѡ ↔ ѡ), 3:3 обиди → обидѣти Z (тавтограма ѡ-ѡ), 3:4 христъ → крестъ T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 4:1 христъ → крестъ T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 4:2 оумръщываиетъ → оумерщываиетъ T⁴ (σ ↔ ѡ), 6:4 приобрѣтаиетъ → приобрѣтаиетъ E (σ ↔ ѡ), оставиетъ → оставитъ T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 8:1 понеже → въ нже E (ѡ ↔ ѡ), 8:2 родили → родити ли T⁴ (тавтограма -ѡѡ ѡѡ), 9:2 поучиаша → по ѡго T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 11 посмѣшно → посмѣшно T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 12:1 пици и → ници T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 12:3 взнемаиѡ → взнемаи E (ѡ-ѡѡѡѡ), 13:1 взи(ѡ-ѡ)ъ E (ѡ ↔ ѡ), 13:2 каркиносъ → карпиносъ E (ѡ ↔ ѡ), ово бо → оsobъ T⁴ (ѡ ↔ ѡ), 15:4 вѣществоуиѡще → вѣществоуиѡще E (ѡ ↔ ѡ) свѣществоуиѡщъ T⁴ (ѡ ↔ ѡ)” (Feder 2022a, 14).

I sin tur, är de mest frekventa felskrivningarna i textvittne E följande: $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (26 st.) och $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (1 st.); $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (16 st.) och $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (2 st.); $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (4 st.) och $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (1 st.); monograf ѧ (22 st.).

Det förefaller intressant att studera även dessa felskrivningar som är gemensamma för flera textvittnen (d.v.s. likartade felskrivningar som påträffas i samma ord och i samma meningar i flera textvittnen). Eftersom det endast finns en sådan felskrivning i textvittne z, förefaller den vara icke signifikant och lämnas därför utan kommentarer. Däremot i textvittnen T⁴ och E bjuds det på ett betydande antal av sådana felskrivningar – i Veder:s textanalys går det att urskilja 60 sådana gemensamma felskrivningar av vilka de mest frekventa är: $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (17 st.), $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ (12 st.), och monograf ѧ - 11 st.

De flesta av de ovan omnämnda signifikanta felskrivningarna skulle kunnat uppstå tack vare likheterna i de aktuella glagolitiska bokstävernas grafiska utformning (ѧ , ѧ , ѧ och ѧ). Samtidigt vittnar förekomsten av den ”spegelvända” sammanblandningen av bokstävernas betydelser (sådana par som t.ex. $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ och $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ eller $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ och $\text{ѧ} \leftrightarrow \text{ѧ}$ ¹³) om att skrivaren inte bara missuppfattar deras betydelser utan även förväxlat dem med varandra.

Det väldigt stora antal felskrivningar som beror på avsaknad av monograf ѧ kan förklaras med svårigheten för skrivaren att återge (transkribera) de för honom okända tecken som saknades i denna variant av kyrilliska alfabetet som användes i Rus' under tiden för textvittnenas tillkomst. Bokstaven ѧ (ГѢРЬ), finns i det glagolitiska alfabetet och som med alla andra felskrivningar vilka beror på sammanblandningen av bokstävernas betydelser vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texten så tyder det på att skrivarna, vilka stod för textens tradering, långt ifrån hade de utmärkta kunskaper om detta skriftsystem som kanske hade behövts. Bokstaven som motsvarar ѧ saknas i det kyrilliska alfabetet under 900–1100-talet. Den något yngre bokstaven ѧ introducerades i det kyrilliska alfabetet under 1100-talet och användes mer eller mindre uteslutande i den serbiska skrifttraditionen. Med anledning härav förefaller det vara mer eller mindre naturligt att skrivarna misslyckades med överföringen av denna bokstav vid textens tradering, vilket resulterade i att denna blev den mest frekventa felskrivningen som textvittnena T⁴ och E är behäftade med.

---

¹³ Dessa ”spegelvända” paren förekommer endast en gång var, dock både i textvittnena T⁴ och E.

Utifrån granskningen av dessa av Veder uppmärksammade felskrivningar, som uppstod p.g.a. sammanblandningen av bokstävernas betydelser vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texten, framgår att denna typ av lexikaliska skillnader är av sådan art att de, trots det faktum att de försvårade förståelsen av texten, ej på något markant sätt kan förändra dess innehåll. På sin höjd kunde dessa felskrivningar, enligt vår uppfattning, leda till att den traderade texten, eller närmare bestämt vissa passager behäftade med den här typen av lexikaliska skillnader, skulle betraktas av läsaren som gallimatias och eventuellt leda till höjda ögonbryn. Det går inte att utesluta att även skrivaren under traderingens gång uppfattade dessa passager på samma sätt. Trots det nedtecknade denne, på ett slaviskt sätt, med sina begränsade kunskaper i glagolitiska alfabetet, vad han ansåg stå skrivet i den ursprungliga texten utan att försöka analysera den. Det sistnämnda förefaller vara en rimlig hypotes, särskilt med beaktande av Veder:s slutsats som baserar sig på det omfattande antalet av diverse felskrivningar i textvittnen som går ut på att de var utformade av lärlingar.

Däremot finner vi att det som är mest intressant med den ovan omnämnda typen av lexikaliska skillnader är, att deras förekomst (med hänsyn tagen till att Veder:s hypotes gällande textens ursprungliga återgivning av det glagolitiska alfabetet är rätt) tyder på att så pass sent som under 1400- och 1500-talet fanns det i dåvarande Rus' fortfarande kunskaper (även om de varit bristfälliga och fragmentariska, vilket felskrivningar vittnar om) i det glagolitiska alfabetet.

5.2. Lexikaliska skillnader som utgör spår av den ryska dialekten

Antalet lexikaliska skillnader tillhörande denna kategori är följande: z – 3; E – 51; T⁴ – 73. Samtidigt bör uppmärksammas att antalet lexikaliska skillnader i dessa avsnitt av textvittne T⁴ som motsvarar textvittne E, (d.v.s. texten fr.o.m. avsnitt 4.2), är 59. Av dessa är 26 felskrivningar gemensamma med de felskrivningar som finns i textvittne E (d.v.s. likartade felskrivningar förekommer i ett och samma ord, i en och samma rad, i de båda textvittnena).

Den mest frekventa typen av lexikaliska skillnader beror på förändringen av ljudkombinationen *рь* till *ер* och kan illustreras med följande exemplar: *оумрътъви* → *оумертви* (5.1), *сзмрътъ* → *смертъ* (5.2), *пръвзихъ* → *первухъ* (6.3), *тврѣдо* → *твердѣ* (8.3). Den

konsekventa förändringen tyder på ett etablerat dialektalt bruk och är kännetecknande för den ryska skriftspråkliga traditionen.

Orden samlade under denna kategori hör till sådana lexikaliska skillnader som påverkar textens uppfattning minst och bör därför inte leda till omtolkning och missförstånd. Orden sammanställda under denna kategori karaktäriseras uteslutande av förändrade ortografi vilket utgör spår av den ryska dialekten och signalerar regionen där textvittnena kommit till samt även skrivarnas möjliga härkomst och troliga modersmål.

5.3. Felskrivningar vilka beror på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet

Tydligen kan de mest intressanta lexikaliska skillnaderna hittas under kategorin som utgörs av felskrivningar som enligt Veder beror på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet. I denna kategori kan, enligt vår uppfattning, i sin tur, urskiljas flera olika typer av felskrivningar som har olika stark påverkan på textens uppfattning. I de flesta fall leder inte dessa felskrivningar till textens omtolkning och missförstånd. Samtidigt kan vissa av dem leda till en viss grad av accentförändringar. Dessa underkategorier kommer att belysas vidare längre fram. Innan dess förefaller det vara på sin plats att ägna några rader åt allmän information gällande den betraktade kategorin av felskrivningar.

Antal lexikaliska skillnader vilka beror på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet är följande: z – 34; E – 134; T⁴ – 167. Antal lexikaliska skillnader i dessa avsnitt av textvittne T⁴ som motsvarar textvittne E (d.v.s. texten fr.o.m. avsnitt 4.2) är nästan samma – 136.

Slarv och bristande uppmärksamhet uppenbarar sig på flera olika sätt i textvittnena. Exempelvis påträffas det totalt 5 anagram (z – 1, T⁴ – 1 och E – 3), samt 1 tautogram (se exemplar nedan).

Annogram: прѣльщати → прѣльщанте (z 4.1); желаниѣмь → лежаниѣмь (E 11); жсѣди → сзсудѣ (T⁴ 12.2); послѣжде → послѣдеже (E 12.2); избаватъ и → избавитъ ѿ (E 16.1).

Tautogram: **же жена - жена** tillades **же** (E 10.1).

Granskningen av de ovan omnämnda exemplen bjuder på en snygg gallimatias och tyder på en icke ideologisk karaktär samt bekräftar deras tillkomst via skrivarens slarv och ouppmärksamhet. Dessutom förefaller dessa felskrivningar inte vara av den karaktär som kan påverka textens uppfattning på ett markant sätt och kunde förmodligen endast leda till en förvånad läsares höjda ögonbryn. Dock förefaller den här typen av felskrivningar ändå vara ganska väl spridd under medeltiden och kan därför inte ses som en extraordinär och uppseendeväckande företeelse.

Ganska ofta förekommande fel består i avsaknaden av ett eller annat ord som uppstått p.g.a. skrivarens bristfälliga uppmärksamhet. Den här typen av felskrivningar förekommer enligt de granskade textvittnena enligt följande: z – 8, T⁴ – 27 och E – 16. Den här typen av skillnader kan illustreras med följande typiska exempel:

3:2

a КЕГДА ЖЕ О РАЗБОИНИЦѢ ПОМЪСЛЪ МОИ ВЪЗВОЖДѢ И РАЗУМЪИѢ КАКО ОНЪ

z КЕГДА О РАЗБОИНИЦѢ ПОМЪСЛЪ МОИ ВЪЗВОЖДѢ РАЗУМЪИѢ И КАКО

же och **ОНЪ** saknas i textvittnet z.

12:2

a ВЪЗБАВЪШОУ ЖЕ КЕМОУ ГЛАСОМЪ ВЕЛИЕМЪ СЪНИДОША СА ВСИ СЪСЪДИ И ДРОУЗИ

E ВЪЗБАВЪШО КЕМУ ГЛАМЪ ВЕЛЪЕМЪ СЪНИДОША СА ВСИ СЪСЪДИ И ДРОУЗИ

же saknas i textvittne E.

Sådana felskrivningar som ses i exemplen ovan hör till de som bör inte föranleda omtolkning och missuppfattning. Lite annorlunda förhåller det sig med felskrivningar där negation saknas i textvittnet:

12:2

a И ДАВЪДЪ ГЛАГОЛЕТЪ НЕ НАДЪБИТЕ СА НА КЪНАЗА НИ НА СЪИЪИ ЧЛОВЪЧЪСКЪИА ВЪ НИХЪЖЕ НЪСЕТЪ СЪПАСЕНИЯ

E И ДЪДЪ ГЛЪТЪ НЕ НАДЪБИТЕ СА НА КНАЗЪ НА СЪИЪИ ЧЛОВЪЧЪСКЪИА

ни saknas i textvittne E.

I exemplet nedan kan vi hitta ett lite längre avsnitt som saknas i textvittnet:

4:3

a   нзы· и не оуби ѿѣа· и пришьдъз оутро обрѣте инъ златъникъ· и помъшлѣаше

z   и пришьдъз оутро· обрѣте инъ златъникъ· и помъсли

нзы· и не оуби ѿѣа saknas i textvittnet z.

Även i detta avsnitt leder avsaknad av vissa ord till bortfall av viktig information. Dock kompenserar den därefter följande framställningen detta och informationen som fanns i det bortfallna stycket kan utläsas ur kontexten.

Den motsatta typen av felskrivningar består av tillagda ord eller partiklar. De granskade textvittnena behäftade med dessa är följande: z – 7, T⁴ – 15 och E – 25.

5.1

a   имѣаше же ѡловѣкъ тъ конь мзногоцѣнънъ· и пришьдъши змиа оугръize конь и оумрътви и·

z   имѣаше же ѡловѣкъ тъ конь мзногоцѣнънъ· и пришьдъши змиа оугръize конь ѿго· оумрътви ѿго·

конь + ѿго z samt и → ѿго z

I exemplet ovan utgör det tillagda ordet ѿго det onödiga och överflödiga förtydligande som i för sig inte heller kan leda till textens missuppfattning eller omtolkning.

Däremot leder i exemplet nedan det tillagda ordet оустъи till att meningen får en vacklande betydelse samt att den rätta meningen blir mer eller mindre omöjlig att uttyda.

6:4

a   имѣца· тогда скоро оустъи ѿго въ ѡрево възходитъ· и исходитъ

E   имѣца· тогда скоро оусты възходить въ ѡрево ѿго· и оустъи исходить

Till исходитъ laddes till оустъи E.

Det bör också sägas några ord om sådana felskrivningar där skrivaren använder ett helt annat ord än i arketypen. I vissa fall beror dessa skillnader på renodlat slarv från skrivarens sida. Som exempel kan nämnas följande felskrivningar:

12:1

а   **ЗЕМЛѢ СЪКРЫ ІЕ· В ПИЦИ И БЕСПЕЧАЛИИ· НИ О ЧАДѢ· НИ О ЖЕНѢ ПЕРОДА·**
Т⁴   **ЗЕМ'ЛЮ· И СЪКРЫ Є· В НИЦИИ ВЪСПЕЧАЛІИ НІ W ЧАДѢ· НИ О ЖЕНѢ ПЕРВДАН·**
Е   **ЗЕМЛЮ СКРЫ ІЕ· И В ПИЦИ ВЕС ПЕЧАЛИ СЗИИ· И НИ W ЧАДѢ НИ О ЖЕНѢ РОДАИ·**

БЕСПЕЧАЛИИ → ВЪСПЕЧАЛИИ Т 4 ВЕС ПЕЧАЛИ СЗИИ Е.

I andra fall ersätter skrivaren vissa ord med ett annat, som passar in i betydelse. I detta fall förefaller det vara svårt att bestämma om skrivarens infall kom sig av estetiska skäl, (vilket förefaller vara ganska osannolikt), eller helt enkelt glömde det rätta ordet men mindes sammanhanget och skrev det ord som enligt hans mening passade bäst i detta fall.

15.4

а   **ВЪЗЛЮБЛЕНЗИИМЪ ТИ ЧАДОМЪ· И ІЕДИНОДОУШЬНОИЖ ТИ ЖЕНОИЖ· И САМЪ ДОСТИГЛЪ**
Е   **ВЪЗЛЮБЛЕНЗИМЪ ТИ СІИМЪ· И ІЕДИНОДШЕНОЮ ТИ ЖЕНОЮ· И САМЪ ДОСТИГЪ**

ЧАДОМЪ → СЗИНОМЪ Е.

Även nedanstående exempel skulle kunna ha tillkommit på liknande sätt. Dock verkade skrivaren i slutändan hitta det saknade ordet och nedtecknade detta ändå:

7.2

а   **ПОХОТИИЖ СЪРЕБРОЛЮБИИД· ОСТАВИ ИЖ ЖИВЖ· И ПР'ВЪЗІЕТЪ ТАКО Н'ВКОЛИКО ДЪНИИ·**
Е   **СРЕБРОЛЮБИЯ ПОХОТЬЮ· И ВСТАВИ Ю ЖИВУ· И ПРЕВЪІ ТАКО Н'ВКОЛИКО ВРЕМА Д'НИИ**

ДЪНИИ → ВР'ВМА ДЪНИИ Е.

På likartat sätt som i det ovannämnda exemplet taget ur avsnitt 15.4 kunde felskrivningen i avsnitt 4.3 tillkomma, (se exempel nedan). Påpekas bör dock att jakten på det rätta ordet tydligen resulterade i för skrivaren betydligt mer bekanta ord **сърєбрьникъ** som dessutom är behäftad med en negativ konotation (det var ju just de 30 silvermynten som Judas fick i belöning för att ha förrått Jesus).

4.3

а ШЪДЪ ОУБО ОУБИТЪ ЗМИНА· ОБРЪТЕ ПРЪДЪ НЕЖЪ ЗЛАТЬНИКЪ ДРАВИТЬСКЪИ· И

Т⁴ ШЕДЪ ОУБО БИТИ ЗМИА· ОБРЪТЕ ПРЪДЪ НЕЮ СРЕБРЕНИКЪ· ДРАВИТЬСКЪИ·

ЗЛАТЬНИКЪ → СЪРЕБРЪНИКЪ Т 4.

6. Slutsatser

Av det föregående avsnittet framgår det att dessa lexikaliska skillnader, tillkomna under textens trädning, huvudsakligen är av det omedvetnas karaktär och därför kan härledas till skrivarnas bristande färdigheter. Dessa skillnader tillkom antingen p.g.a. slarv och okunnighet, bristfälliga kunskaper i det glagolitiska alfabetet eller innehåller spår av rysk dialekt. Således är samtliga i textvittnena återfunna lexikaliska skillnader icke av ideologiskt motiverad karaktär d.v.s. ej medvetna ändringar som ersätter ursprunglig ordalydelse i arketyper, som skulle vara gjorda med avsikt att orsaka omtolkning och missförstånd av texten och dess budskap.

Avslutningsvis måste uppmärksammas att förekomsten av lexikaliska skillnader, vilka de studerade textvittnena är behäftade med, inte bara återspeglar allmänna företeelser (kunskapsförlust gällande den glagolitiska skriften) och processer ("besmittning" av det skriftliga språket med russismer) utan även processer på individnivå, nämligen den långsamma och mödosamma upplärningsprocessen som båda textvittnenas skrivare befunnit sig mitt i under texternas trädning.

Källor

Bouras-Vallianatos, P. (2015). Galen's reception in Byzantium: Symeon Seth and his refutation of Galenic theories on human physiology. *Greek, Roman, and Byzantine Studies*, 55(2), 431-469.

БСЭ (1955). *Bol'shaja sovetskaja ènciklopedija* (Т. 33). 2-е издание. Gosudarstvennoe naučnoe izdatel'stvo "Bol'shaja sovetskaja ènciklopedija".

БСЭ (1955). *Большая советская энциклопедия* (Т. 33). 2-е издание. Государственное научное издательство "Большая советская энциклопедия".

БСЭ (1975). *Bol'shaja sovetskaja ènciklopedija* (Т. 20). 3-е издание. Gosudarstvennoe naučnoe izdatel'stvo "Bol'shaja sovetskaja ènciklopedija".

БСЭ (1975). *Большая советская энциклопедия* (Т. 20). 3-е издание. Государственное научное издательство "Большая советская энциклопедия".

D'jačenko, G.M. (1900). *Prazdničnyj otdych'* christianina. Moskva: Tipografija Tovariščestva I.D. Sytina

Дьяченко, Г. М. (1900). Праздничный отдых христианина. Москва: Типография Товарищества И.Д.Сытина

Želyazkova, V. (2007). Meždunarodnaja naučnaja konferencija "A.I. Sobolevskij i russkoe istoričeskoe jazykoznanie". *PALAEOBULGARICA/СТАРОБЪЛГАРИСТИКА*, (2), 90-100.

Желязкова, В. (2007). Международная научная конференция „А. И. Соболевский и русское историческое языкознание“. *PALAEOBULGARICA/СТАРОБЪЛГАРИСТИКА*, (2), 90-100.

Klibanov, A.I. (1960). *Reformacionnye dviženija v Rossii v XIV-pervoj polovine XVI v.v.* Izd-vo AN SSSR.

Клибанов, А. И. (1960). *Реформационные движения в России в XIV-первой половине XVI в. в.* Изд-во АН СССР.

Lihačev, D.S., Bulanin, D.M., Kagan, M.D., Pančenko, A.M., Matveeva, E.N., Romodanovskaja, E.K., ... & Florja, B.N. (1992). *Slovar' knižnikov i knižnosti Drevnej Rusi*. ООО "Dmitrij Bulanin".

Лихачев, Д. С., Буланин, Д. М., Каган, М. Д., Панченко, А. М., Матвеева, Е. Н., Ромодановская, Е. К., ... & Флоря, Б. Н. (1992). *Словарь книжников и книжности Древней Руси*. ООО "Дмитрий Буланин".

Popov, N.P. (1940). Pamjatniki literatury strigol'nikov. *Isotričeskie zapiski*, 7, 34.

Попов, Н. П. (1940). Памятники литературы стригольников. *Исторические записки*, 7, 34.

Prokof'ev, N.I. & Alechina, L.I. (Eds.). (1991). *Drevnerusskaja pritča*. Sovetskaja Rossija.

Прокофьев, Н. И., & Алехина, Л. И. (Изд.). (1991). *Древнерусская притча*. Советская Россия.

Pudalov, V.M. (2004). K literaturnoj istorii sbornika "Izmaragd": formirovanie 2-j ("Osnovnoj") redakcii. *Trudy otdela drevnerusskoj literatury*, 55.

Пудалов, В. М. (2004). К литературной истории сборника «Измарагд»: формирование 2-й («Основной») редакции. *Труды отдела древнерусской литературы*, 55.

Pudalov, V.M. (2000). Literaturnaja istorija 1-oj ("Drevnejšej") redakcii Izmaragda. *Drevnjaja Rus' . Voprosy medievistiki*, (2), 76-95.

Пудалов, В. М. (2000). Литературная история 1-ой («Древнейшей») редакции Измарагда. *Древняя Русь. Вопросы медиевистики*, (2), 76-95.

Pudalov, V.M. (1996). *Sbornik "Izmaragd" v drevnerusskoj literature: Avtoreferat dissertacii kandidata filologičeskich nauk*. Sankt-Peterburg.

Пудалов, Б. М. (1996). Сборник "Измарагд" в древнерусской литературе: Автореферат диссертации кандидата филологических наук. Санкт-Петербург.

Romodanovskaja, E.K. (1999). Pritča i prikklad: vzaimovlijanie i évoljucija žanrov. *Problemy literaturnyh žanrov*, 25.

Ромодановская, Е. К. (1999). Притча и приклад: взаимовлияние и эволюция жанров. *Проблемы литературных жанров*, 25.

Romodanovskaja, E.K. (1998). Specifika žanra pritči v drevnerusskoj literature. *Problemy istoričeskoj poëtiki*, (5), 73-111.

Ромодановская, Е. К. (1998). Специфика жанра притчи в древнерусской литературе. *Проблемы исторической поэтики*, (5), 73-111.

Sedel'nikov, A.D. (1934). Sledy strigol'ničeskoj knižnosti. *TODRL, 1. Leningrad*.

Седельников, А. Д. (1934). Следы стригольнической книжности. *ТОДРЛ, 1. Ленинград*.

Temčín, S.Ju. (2009). Matvej Desjatyj i sostavlenie tret'ej (litovskoj) redakcii Izmaragda. *Kalbotyra*, 54, 169-178.

Темчин, С. Ю. (2009). Матвей Десятый и составление третьей (литовской) редакции Измарагда. *Kalbotyra*, 54, 169-178.

Feder, U.R. (2022). PRITČA ZA ZMIJA v Zlatoust, Izmaragd i Zlatostruj. Tom 1. Uvod, komentarii, pokazalci.

Федер, У. Р. (2022). ПРИТЪЧА ЗА ЗМИѦ в Златоуст, Измарагд и Златоструй. Том 1. Увод, коментари, показалци.

Feder, U.R. (2022). PRITČA ZA ZMIJA v Zlatoust, Izmaragd i Zlatostruj. Tom 2. Kolacii i tekstove.

Федер, У. Р. (2022). ПРИТЪЧА ЗА ЗМИѦ в Златоуст, Измарагд и Златоструй. Том 2. Колации и текстове.

Filaret (1884). Obzor russkoj duchovnoj literatury. Kniga pervaja. 862 - 1720. 3-e izd., SPb.

Филарет (1884). Обзор русской духовной литературы. Книга первая. 862 - 1720. 3-е изд., СПб.

Čistjakova, M.V. (2018). O perevodach Izmaragda na rus'ku movu. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, (14), 21-35.

Чистякова, М. В. (2018). О переводах Измарагда на руську мову. *Poznańskie Studia Slawistyczne*, (14), 21-35.

Čistjakova, M.V. (2008). K voprosu o strukture i istočnikach 3-j redakcii Izmaragda, in *Senoji Lietuvos literatūra*, kn. 26. Vilnius, 121-181.

Чистякова, М. В. (2008). К вопросу о структуре и источниках 3-й редакции Измарагда, in *Senoji Lietuvos literatūra*, kn. 26. Vilnius, 121-181.

Jakovlev, V.A. (1893). K literaturnoj istorii drevne-russkich sbornikov. Tip. Št. Vojsk Odesskago vojennago Okruga.

Яковлев, В. А. (1893). К литературной истории древне-русских сборников. Тип. Шт. Войск Одесскаго военного Округа.

Bilagor

Bilaga 1 - Измарагд а (arketyп)

Вьсѣакомоу оубо христинаниноу о вьсѣакомь грѣсѣ вьсегда подобаетъ каѣати са богу прѣжде отроучнаѣго отвѣта сьмрьтнаѣго. и не прѣльщати са льстинѣ соучетнаѣго житиѣ сего. нъ взнемлѣте сь вьсемь испьитаниемь притѣѣа силѣ. ѣже хоцѣѣ авити ваьей любьви. оуподоби бо са. вьзлюблени. животъ нашъ вь житиѣ семь. ѣловѣкоу вьсельшоу са вь дворѣ сь женоѣ своѣѣѣ и сь ѣдиноѣдомь сьиномь и сь ѣдинѣмь рабомь. вь немьже дворѣ бѣаше змиѣ сьмрьтоносѣна. ѣловѣкъ же. тѣ слъшавъ отъ мьногъ. ѣако змиѣ она вьса вьхожаѣа вь дворѣ тѣ отъ наѣала оумрьцьвлѣаетъ. помъсливъ вь себѣ рече. или отъ двора изидѣ. или змиѣ оубиѣѣ. ѣже ѣстъ дѣмона сьребролюбию и похоти. шьдъ оубо оубитъ змиѣ. обрѣте прѣдъ ѣѣѣ златьникъ аравитьскъи. и вьзъмъ и рече. аѣе би хотѣла змиѣ си оумрьтвити нъ. не би нъ дала златьника сего. обрадова же са о обрѣтени златьника. ѣда инъ принесетъ нъ. и не оуби ѣѣ. и пришьдъ оутро обрѣте инъ златьникъ. и помъшлаѣаше вь себѣ глагола. змиѣ си нѣстъ сьмрьти достоина. нъ ѣсти велицѣ. и прѣвзѣстъ змиѣ врѣма нѣколко даѣѣѣ ѣмоу златьникъ. и ни вь ѣемьже врѣждаѣѣѣ. и обрадова са ѣловѣкъ ѣако не оуби змиѣ. имѣаше же ѣловѣкъ тѣ конь мьногоцѣнънъ. и пришьдъши змиѣ оугрѣзе конь и оумрьтви и дворѣ оубо ѣстъ. вьзлюблени. житие се. змиѣ же миродръжitelj. лѣкавъи врагъ. коѣгождо патъ стрѣжетъ да оумрьтвитъ. златьникъ же ѣстъ лѣкаваѣа похоть. вьса ведѣѣѣа вь погъбѣль. ѣдъ же змиѣнъ ѣстъ грѣхъ. вьса прилежаѣа ѣемь оумрьцьвлѣаѣ. ѣакоже рече апостолъ. *и бо похоть заѣнъши раждаѣетъ грѣхъ. грѣхъ же сьвръшенъ раждаѣетъ сьмрьть.* неродѣства бо ради нашего посълаѣетъ богъ сьмрьть на скотъ. оустрашаѣа насъ. ѣако да видѣвъше оумѣдримъ са. видѣвъ же ѣловѣкъ конь свои оумрьцьвлѣенъ. оскрѣбѣ и наѣатъ проклинати дворѣ и змиѣ. и помъшлаѣаше вь себѣ глагола. аѣе ѣдовѣгаѣа си змиѣ тако оумрьцьвлѣаетъ. ползоѣетъ намъ прѣжде оубити ѣѣ. да не насъ оумрьтвитъ. и пришьдъ оубитъ ѣѣ. обрѣте златьникъ по обьѣаю. и рече. и бо конь погоубихомъ. ѣто ради на вьсѣакъ дѣнь златьникъ погоубимъ. аѣе конь мои оумрьтви. нъ ѣловѣкъ не врѣдитъ. ѣто

РАДИ ОУБИТИ ИЖ ХОЦИЖ· И ОСТАВИ ИЖ ЖИВЖ· СЪТВОРИ ЖЕ ЧЛОВЪКЪ НЪ НА КОЛИКО ВРЪМА НА
ВЪСАКЪ ДЪНЬ ВЪЗИМАЯ ЗЛАТЪНИКЪ· И НИЧИМЪЖЕ ВРЪЖДАЕМЪ· И ЕГДА ЖЕ ВИДЪ ЗМИА
ЧЛОВЪКА НЕ БЛЮДЖЩА СА И БЕС ПЕЧАЛИ СЖЩА· ПРИДЕ И ОУТАДЕ РАБА ЕГО СЪПАЩА· ДА
НИКЪТОЖЕ РЕЧЕТЪ· ЧЪТО РАДИ ШЪЛЪ КЕСТЪ ВЪ МЪСТО· ИДЕЖЕ КЕСТЪ ЗМИА· И ЧЪТО РАДИ НЕ
СЪХРАНИ СА· ИДЕЖЕ КЕСТЪ ЗМИА ОУМАРТАЖЩИ· КЪТО БО МОЖЕТЪ НЕВИДИМЖИЖ СЪМРЪТЬ
ВЪДАТИ· ТАЧЕ ВЪЗЪБАВЪШОУ РАБОУ· ПРИДЕ ГОСПОДИНЪ ЕГО СЪ ТЪЩАНИЕМЪ· ПРОКЛИНАЯ
ЗМИИЖ И ЧАСЪ ВЪ НЪЖЕ ПОЗНА ДВОРЪ ТЪ· ТАКО И МЪИ ВЪ БЛАГОДЪНИИ НЕ ПОМИНАЕМЪ
СЪМРЪТИ· ВЪ ПЕЧАЛЬ ЖЕ ПРЪНЕМАГАЕМЪ· И ПРОКЛИНАЕМЪ ЖИТИЕ И ЧАСЪ ВЪ НЪЖЕ
ПОЗНАХОМЪ· И ГЛАГОЛЕМЪ КЪЖЪДО НАСЪ· ВЪ ИСТИНЖ НЕ ПРЪБЪСТИТЪ МЕНЕ ЖИТИЕ СЕ
СОУЧЕТНОЕ· И ПАКЪИ *ЯКО ПЪСИ НА СВОЯ БЛЪВОТИНЪИ ВЪЗВРАЩАЕМЪ СА*· ТАКО НА ГРЪХЪИ
ОБРАЩАЕМЪ СА· И ГОРЪША ПРЪВЪИХЪ ТВОРИМЪ· НИ МЖЧЕНИА ЖЕ· НИ О ЖИЗНИ ВЪЧЪНЪИ
ЦЪЛОМЖДРЪСТВУЮЩЕ· ВЪ БЛАГОДЪНИИ БО И БЕСПЕЧАЛИИ ГОРЪША ГРЪХЪИ ПРИОБРЪТАЕТЪ·
НЪ ЯКО ПЪТИЦА ИМЕНУЕМАЯ УЛОИ· СТРЪЖЕТЪ КРОКОДИЛА· ДОНЪДЕЖЕ ВИДИТЪ ЕГО
ТВРЪДО· БЕС ПЕЧАЛИ ОУСЪПЪША· И ОУСТА ОТВРЪСТА ИМЖЩА· ТОГДА СКОРО ОУСТЪИ ЕГО ВЪ
ЧРЪВО ВЪХОДИТЪ· И ИХОДИТЪ ОСТАВИВЪ ЕГО МРЪТВА· ТАКО И НАСЪ ОУМРЪЩЕВЛАЕТЪ
ГРЪХЪ ПО СЪДЪВАННИ· НЪ АЩЕ НЕ ВАРИВЪШЕ ПОКАЯНИЕМЪ ОЖИВИМЪ СЕБЕ· НЪ НА
ПРЪДЪЛЕЖАЩЕ ВЪЗВРАТИМЪ СА· ВИДЪВЪ ОУБО ЧЛОВЪКЪ РАБА СИ ТЖЖАЩА· ПОСЪЛА КЪ
ВРАЧЕМЪ· МОЛА ИХЪ ПРИЛЕЖАТИ О РАБЪ СВОЕМЪ· И МЪНОГО НАПОИВЪШЕ ЕГО ЗЕЛИА·
НИЧЪТОЖЕ ПОЛЬЗОВАША· ОУМРЕ ЖЕ РАБЪ· И ПОКЛА СА ЧЛОВЪКЪ ОУБИТИ ЗМИИЖ· И ПРИШЪДЪ
НА МЪСТО ОБРЪТЕ ЗЛАТЪНИКЪ· И ВЪЗЪМЪ И РЕЧЕ· И БО РАБЪ ЦЪНОИЖ КОУПЛЕНЪ БЪИСТЪ·
ТАКО ЖЕ И КОНЬ· НА ВЪСАКЪ ЖЕ ДЪНЬ ДАЕМЪИИ НАМЪ ЗЛАТЪНИКЪ· ВАЩИИ КЕСТЪ ЦЪВЪИ
ЕГО· НЪ СЪХРАНИМЪ СА ОУБО· И НИ ВЪ ЧЕМЪ НАСЪ ВРЪДИТИ ИМАТЪ· И ОСЛЪПЪЛЪ СА ПОХОТИИЖ
СЪРЕБРОЛЮБИА· ОСТАВИ ИЖ ЖИВЖ· И ПРЪБЪИСТЪ ТАКО НЪКОЛИКО ДЪНИИ· ЕГДА ВИДЪ ЗМИА
ЧЛОВЪКА О СЪМРЪТИ НЕРОДАЩА· ПРИДЕ НОЩИИЖ И ОУТАДЕ СЪИНА ЕГО· † ЕГДА РАЗГНЪВА СА
БОГЪ НА ДАРЖ ОТЬЦА АВРААМОВА· ОУМОРИ СЪИНА ЕГО ТРЕТИАЕГО· ЕГОЖЕ ПАЧЕ ИНЪХЪ
ЛЮБЛАДАШЕ· ДА ОТЬЦЪ ОУМЖДРИТЪ СА· И НЕ ОУМЖДРИ СА· ДЪЛАДАШЕ БО ИДОЛЪИ· И
ПРОДАДАШЕ ИДОЛОСЛОУЖИТЕЛЕМЪ· НАСТОЯДАШЕ ЖЕ ВЪКЪ ТОГДА· ВЪ ДЪВА ДЕСАТЪНЪИИ
РОДЪ· ПРЪШЪДЪШЕМЪ ЖЕ ТРЕМЪ ТЪИЩАМЪ И ТРЕМЪ СЪТОМЪ ТРЕМЪ ДЕСАТЕМЪ· И
ДЪВЪМА ЛЪТОМА· И НИКОЛИЖЕ ПРЪЖДЪНИИХЪ ЧЛОВЪКЪ ПРЪДЪ ОТЬЦЕМЪ СЪИНЪ
ОУМИРАДАШЕ· НЪ ТЪКЪМО ЛАМЕХЪ СЪИНЪ МАДОУСАЛИНЪ· И ДИВА СА БОЖЪСТЪЕНОЕ ПИСАНИЕ

РЕКЪЗИ ЗНАМЕНАЕЪТЪ· И ОУМРЕ АРАНЪ ПРЪДЪ ДАРОИЖ ОТЬЦЕМЪ ЕГО ВЪ ЗЕМЛИ РОЖДЕНИЯ ЕГО·
ВЪСПРИИМЪМЪ О ЗМИИ СЛОВО· ТАЧЕ ВЪЗЪЗВАВЪШОУ ДЪТИЦОУ ГЛАСОМЪ ВЕЛИЕМЪ· ПРИИДЕ
ОТЬЦЬ ЕГО РЪДАИА И ПЛАЧА СА· И ВЪ ЛИЦЕ СВОЕ ВИА РЖКАМА· И ВЪХЪ ЗОВЪИ· ПРОКЛИНАИА
ДВОРЪ И ЗМИИЖ· И ЧАСЪ ВЪ НЪЖЕ ПОЗНА· ПОНЕЖЕ СЪИНЪ ЕДИНОУАДЪИИ ЕМОУ БЪ ЮНОША·
ТАКО ИЗВЪЩАХОМЪ И МЪИ· ІАКОЖЕ БО И МЪИ ВИДИМЪ· МЛАДА ОУМИРАЮЩА ВЪ ЧАСЪ
ГНОУШАЕМЪ СА ЖИТИА СЕГО· И ПРОКЛИНАЕМЪ ЖИВОТЪ СВОИ· И ГЛАГОЛЕМЪ· ОУНЪІЕ АЩЕ НЕ
РОДИЛИ СА ВИХОМЪ· НИ ПОЗНАЛИ ЖИТИА СЕГО· НИ ІАЖЕ ВЪ НЕМЪ СОУІЕТЪИ· W ГОРЕ
ЧЛОВЪЧЪСТВОУ· ЧЪТО ОТСЕЛЪ ЧАЕМЪ· ОУБОЪИИ· АЩЕ ЮНОША СЪ ВЪ МЛАДЪІЕМЪ ЕГО
ВЪЗРАСТЪ ОУМРЕТЪ· ЧЪТО ОУПЪВАЕМЪ МЪИ ОТСЕЛЪ· ТАКО ДА НЕ ПРЪБЛЬСТИТЪ НАСЪ ЖИТИЕ
СЕ ЛЬСТЪНОІЕ· НИ ЖЕ ГРЪХЪ ПРОЧЕІЕ· И ІЕЩЕ СЛЪЗАМЪ СЪЩАМЪ ВЪ ОУИЮ НАШЕЮ· И
МРЪТВАЕГО КЪ ВЪНИМАНИЮ ИМЪЩЕ МЪІСЛЬ· И ГЛАВАМИ ГОРЪ И ДОЛОУ СВЪПАІЖЦЕ СА СЪ
ВЪЗДЪІХАНИЕМЪ И КЛАТВОИЖ· КЪ ТОМОУ НЕРОДИТИ О ЖИТИИСКЪИИХЪ ВЕЩЕХЪ· И О
ЗАДЪНИЦИ ТАЖЕМЪ СА· И СЛОУГАМЪ ЗАПОВЪДАЕМЪ ТВРЪДО ВЕЩИ ХРАНИТИ ІАЖЕ О
ИМЪНИИ· ГЛАГОЛИЖЦЕ· ХРАНИТЕ· БРАТИЕ· ДОВЪЛЪІЕТЪ НАМЪ ІЕЖЕ О МРЪТВЪІЕМЪ· ДЪНЬСЪ
НЕОУТЪШЬНО ПЛАЧЕМЪ И РЪДАЕМЪ И ЖАЛЪІЕМЪ· ПРОВАЖДАІЖЦЕ ПЛАЧЕМЪ· А ЗА ОУТРА
ІАКО БЕСЪМРЪТЪНИ ПЕЧЕМЪ СА· И НА ТРАПЕЗЪ ОУПИВАЕМЪ СА· НО ДА ВЪСПРИИМЕМЪ СЛОВО·
ОТЪНЕЛЪЖЕ ІЕ ОСТАВИХОМЪ· ЗАНЕЖЕ ПОСЛЪДОВАНАІА РЕЩИ ВЪЗИДОХОМЪ· ВИДЪВЪЗ ОУБО
ОТЬЦЬ СЪІНА СВОЕГО ВЪСЕГО СЛЪЗЪНА· И ПОМОЦИ ОТЬНА ПРОСАЩА· СЪБЪРА ВРАЧА· ОБЪЩАІА
СА ИМЪ ДАТИ ІЕГОЖЕ АЩЕ ПРОСАТЪ· АЩЕ СЪІНА ЕГО СВОБОДАТЪ ОТЪ СЪМРЪТИ· И МЪНОГО
ТРОУЖДЪШЕ СА НИЧЪТОЖЕ ОУСПЪША· ОУМРЕ ДЪТИЦЪ· ВЪ ПЕЧАЛИ КЛА СА ОТЬЦЬ ЕГО· НЕ
ОСТАВИТИ ЗМИА ЖИВЪИ· ГЛАГОЛА· ДОКОЛЪ ЖРОДЪ САМЪ СА ТВОРИЖ· БЕЗОУМЪНЪИ· И НЕ
ОУБИИЖ ПРОКЛАТЪІА ЗМИА СЕІА· ПРЪЖДЕ ДАЖЕ НЕ ОУБИЕТЪ МЕНЕ· ШЪДЪ ОУБИТЪ ЗМИА·
ОБРЪТЕ ЗЛАТЪНИКЪ· И ВЪЗЪМЪ НАЧАТЪ ГЛАДАТИ ВЪ НЪ· ГЛАГОЛА· ЧЪТО СЪТВОРИЖ· СЪІНЪ
МОИ ОУМРЕ· АЩЕ БИ СА ХРАНИЛЪ· НЕ БИ МОГЛА ЗМИА ВРЪДИТИ ЕГО· НЪ ОБАЧЕ СЪХРАНИВЪ
СА АЗЪ И ЖЕНА МОІА· И НЕ МОЖЕТЪ НАСЪ ВРЪДИТИ· ОТЬЦЕТИХЪ СА СЪІНА СВОЕГО· ЧЪТО
РАДИ ТЪЩЕТЪ ПРИИМЪ НА ВЪСАКО ЛЪТО· ЗЛАТИЦЪ ПО ТРИ СЪТА И ШЕСТЪ ДЕСАТЪ И ПАТЪ·
И ОСТАВИ ІЖ· ПРЪБЪІСТЪ ЖЕ ПАКЪЗИ ЗМИА ПОДАІЖЦИ ЗЛАТЪНИКЪИ· И НЕ ВРЪЖДАІЖЦИ ЕГО·
ВЪНЕГДА ЖЕ БЕС ПЕЧАЛИ БЪІСТЪ ЧЛОВЪКЪ· ПОЧЪЩАІА ЖИТИЕ СЕ СОУІЕТЪНОІЕ· БОГОУ ТАКО
ИЗВОЛЬШОУ· ПРИИДЕ ВЪНЕЗААПЪ ЗМИА· ОУІАДЕ ЖЕНЪ ЕГО· ТАКО БО ПРИХОДИТЪ СЪМРЪТЬ·
ІАКО ТАТЪ ВЪ ДЪНЬ ВЪ НЪЖЕ НЕ ВЪМЪ· И ВЪ ЧАСЪ ВЪ НЪЖЕ НЕ ЧАЕМЪ· И ВЪСЪХЪІТАІЕТЪ

НАСЪ· И ВЪЗЪЗВА ЖЕНА· И ПРИИДЕ МЖЖЪ ІЕІА ПЛАУА И РЪІДАІА· СЪЗІШАВЪШЕ ЖЕ СЖСЪДИ И ДРОУЗИ· И РОДЪ СЪНИДОША СА ВСИ ПЛАУЖЦЕ· ПРИЗЪВА ЖЕ ПАКЪІ ЧЛОВЪКЪ ВРАУА· ОБЪЩЕВАІА СА ДАТИ ИМЪ БОГАТЪСТВО· АЦЕ ИЗБАВАТЪ ЖЕНЖ ІЕГО ОТЪ СЪМРЪТИ· И МЪНОГО ТРОУЖДЪШЕ СА· НИЧЪТОЖЕ ПОЛЬЗОВАТИ ВЪЗМОГОША· ОУМРЕ ОУБО И ЖЕНА· И ПРЪВЪІСТЪ ЧЛОВЪКЪ ІЕДИНЪ· ОУІЕДИНАІА СА ВЪ ДОМОУ· И ПРИАТЪ СЪВЪТЪ ДРОУГЪ И БЛИЖЪНИИХЪ СВОИХЪ О ЗМИИ· ВЪЗЪВЪСТИВЪ ИМЪ ВСІА ПО ІЕДИНОМОУ ПРЪЖДЕБЪІВЪШАІА· И СЪВЪЩАША ІЕМОУ ВСИ ЗМИИ ОУБИТИ· ПОНЕЖЕ И ТЕБЕ ХОЦЕТЪ ОУМРЪТВИТИ· ІДЕ ЖЕ НА МЪСТО· И СТРЪЖАШЕ КАКО ОУБИТИ ЗМИИ ИЗЛЪЗЪШЪ· И ПРИЗЪРЪ КЪ МЪСТОУ ЗЛАТЪНИКА· И ВИДЪ БИСЪРЪ· БЪЛЪ ЧИСТЪ И МЪНОГОЦЪНЪНЪ· ВЪСОМЪ ВЪ ЗЛАТЪНИЦЪ· И ПРЪРАДОСТЪНО ВЪЗЪМЪ БИСЪРЪ· ОБРАЩАШЕ И ВЪ ДЛАНИ СВОЕИ ВЪ РАДОСТИ ВЕЛИЦЪ· ІАКО ЗАБЪІ СЪМРЪТИ СЪІНА И ЖЕНЪІ И ВЪСЪХЪ· И РЕЧЕ ВЪ СЕБЪ· ПОНЕЖЕ ОУБО ЗМИА СИ ЗРАКЪ ЗЛАТЪНИКА ВЪ ЧИСТОСТЪ И БЪЛООБРАЗІЕ ЗЛАТА И БИСЪРА· ИЗМЪНИ· ВСІАКО И СЪМРЪТНОСЪНЪІИ ІАДЪ СВОИ· И КЪ ТОМОУ НЕ ВРЪДИТЪ НИКОГО· W НЕРАЗУМІЕ· КАКО ПРЪЛЪЩАІЕТЪ НЪІ ДІАВОЛЪ· ЛЪСТИИЖ ЖИТИА СЕГО· ДА ОТЪЧОУЖДИТЪ НЪІ СЪПАСЕНИА И БОЖІА ЧЛОВЪКОЛЮБИА· И ПРЪДАСТЪ НЪІ ВЪЧЪНОУІЕМОУ ОГНЕВИ· ТАКО И ІЕЖЕ НА ЖДЪ ЛОВАЦІИИХЪ· ИМЕНОУІЕТЪ СА ЛЪСТЪ· ПРЪЛЪЩАІА РЪІВЪІ· ПОВЛАЧИТЪ БО ПРЪДЪ РЪІВОИЖ ЛЪСТЪНО· ДА ВИСАЩЕЕ НА ЖДЪ ПОСМЪШЪНО ВСІАКО ІАВИТЪ· И ОГНЕВИ ПРЪДАСТЪ· МИРЪ БО СЪ ВЪ ЛЖКАВОЕ ПРЪДЪЛЕЖИТЪ· ВЪМЪ ВРЪДЪ ГРЪХА· И КЪ НЕМОУ СЪ ТЪЩАНИЕМЪ И СЪ ЖЕЛАНИЕМЪ ТЕЦІИ ПОДВИЗАІЕМЪ СА· ІАКО ПАЧЕ КОНЪ КЪ ЛЪВОУ ТЕКЪІ· ДА ЛЪВЪ СЪКРОУШИВЪ ІЕГО СЪНЪСТЪ· ТАЧЕ ПРЪЛЪЩЕНЪІИ ЧЛОВЪКЪ ОТЪ МЪНОГЪІА РАДОСТИ БИСЪРА· НАЧАТЪ ТРЪБИТИ МЪСТО И КРОПИТИ· И БЛАГОЖХАНИЕ ПОКЛАДЪІВАТИ· И КАДИТИ· СЪТВОРИ ЖЕ ЗМИА ЛЪТО ПОДАВАИЖЦІИ БИСЪРЪ НА ВСІАКЪ ДЪНЪ· ВИДА ОУБО ЧЛОВЪКЪ МЪНОЖЪСТВО БИСЪРА· И ВЪЗЪМЪ ЗЛАТА· СЪДЪЛА СЪСЖДЪ· И ВЪКЛАДЕ БИСЪРЪ И ПРОЧЕЕ ЗЛАТО ВЪ НЪ· И НАЧАТЪ ИСКАТИ МЪСТА ТВРЪДА· ІАКО ДА СЪХРАНИТЪ· И НЕ ОБРЪТЕ· НЪ ТЪКЪМО ПОДЪ ВЪЗЪГЛАВИЕМЪ ПОСТЕЛА ІЕГО· ИСКОПАВЪ ЗЕМЛИЖ СЪКРЪІ ІЕ· В ПІЦІИ И БЕПЕЧАЛИИ· НИ О ЧАДЪ· НИ О ЖЕНЪ НЕРОДА· ПРИИДЕ ЗМИА НАПРАСЪНО· И ОУІАДЕ ВЪ НОГЖ ІЕГО· ВЪЗЪВАВЪШОУ ЖЕ ІЕМОУ ГЛАСОМЪ ВЕЛИЕМЪ· СЪНИДОША СА ВСИ СЖСЪДИ И ДРОУЗИ ІЕГО И РОДЪ ПЛАУЖЦЕ И ХОУЛАЩЕ ІЕГО· ГЛАГОЛЪЩЕ· НЕ РЪХОМЪ ЛИ ТИ· ОУБИИ ЗМИИЖ· ПОНЕЖЕ И ТЕБЕ ХОЦЕТЪ ОУБИТИ· ВЪ ИСТИИЖ САМЪ СЕБЕ ОУБИЛЪ ІЕСИ· НЕ БО ВИДЪХОМЪ БЛЖДЪНЪІША ТЕБЕ ЧЛОВЪКА НА ЗЕМЛИ· ТАЧЕ ПРИЗЪВА АБИЕ ВРАУА· И МОЛЪАШЕ ІА ПОМОЦІИ ІЕМОУ· ОБЪЩЕВАІА СА СЪ

КЛАТВОИЖ· ДАТИ ИМЪ· ЕГОЖЕ АЩЕ ВЪСПРОСАТЪ· АЩЕ ИЗБАВАТЪ ОТ СЪМРЪТИ· И ВСЯКО
МЪНОГО ЗЕЛНА НАПОИВЪШЕ ЕГО· НИЧЪТОЖЕ ВЪЗМОГОША ЕМОУ ПОМОЦИ· ПОСЛЪЖДЕ ОТВРЪГЪ
УЛОВЪЧЪСКЪ ПОМОЩЬ· ЯКОЖЕ ПРАВЪДЪНЪИ ИВЪ РЕЧЕ· ЯКО *ВЪЗЪРЪХЪ ВЪ УЛОВЪЧЪСКОЕ*
ЗАСТЪПЛЕНИЕ· И НЕ БЪ· И ДАВЪДЪ ГЛАГОЛЕТЪ· *НЕ НАДЪБИТЕ СЯ· НА КЪНАЗА· НИ НА СЪИНЫ*
УЛОВЪЧЪСКЪНА· ВЪ НИХЪЖЕ НЪСТЪ СЪПАСЕНИЯ· ЕГДА ЖЕ ОТЪУДА СЯ УЛОВЪКЪ· ПРИБЪЖЕ
КЪ БОГОУ· ГЛАГОЛА· ГОСПОДИ· ГОСПОДИ· СЕ ЕДИНОИЖ ОТЪДАЖДЪ МИ ЖИВОУ БЪИТИ· ДА
ПОКАИЖ СЯ· И КЪ ТОМОУ НЕ ПРЪБЪЛЪСТИТЪ МЕНЕ ЖИТИЕ СЕ· ИЛИ СЪРЕБРОЛЮБИЕ ПРОУЧЕ· НЪ
РАСТОУИВЪ ВСЕ ИМЪНИЕ· И ОУЕДИНЪ СЯ· САДЪ ЕДИНЪ ВЪ ПОУСТЪИНИ· ОТВРЪГЪ СЯ
ВЪСАКЪИХЪ ЖИТИИСКЪИХЪ ВЕЩИИ И ПОХОТИИ· И ПЕКЪИ СЯ О СВОЕМЪ СЪПАСЕНИИ· ТЕБЪ
ОУГОДИТИ ЕДИНОМОУ· ПОЗНАХЪ БО ЯКО ВСЕ ЖИТИЕ СЕ СОУЕТА ЕСТЪ· И НИ ВЪ ЧЪТОЖЕ
РАСХОДИТЪ СЯ· НАЧАТЪ ЖЕ СВАТЪНА НА ПОМОЩЬ ПРИЗЪВАТИ· ГЛАГОЛА· СВАТИИ БОЖИИ·
ИЗБАВИТЕ МА ОТЪ БЪДЪИ СЕЯ· И КЪ ТОМОУ НЕ ВЪНЕМАИЖ ЖИТИЮ ЖИТИИСКЪИХЪ· СЪТВОРИ
ЖЕ И МИЛОСТЪИНИЖ МЪНОГЪ· И СЛОВО ДАСТЪ КЪ БОГОУ· ЯКО АЩЕ ИЗБАВЛИЖ СЯ БЪДЪИ СЕЯ·
КЪ ТОМОУ НЕ ОТВРЪГЪ СЯ СЛОВЕСЪ МОИХЪ· ПОСЛОУША ЖЕ ЕГО БОГЪ· И ДАРОВА ЕМОУ ЖИВОТЪ·
ИЗБАВЛЕНЪ БЪИСТЪ· И СТАВЪ ОТЪ НЕДЪЖА· И ЗАБЪИ ОБЪЩАНИЯ ЕЖЕ СЪ КЛАТВОИЖ КЪ
БОГОУ· И РЕЧЕ· НАДЪБИЖ СЯ· ЯКО ЕДИНОИЖ СЪПАСЕНЪ БЪИХЪ· НИ ПРОУЧЕ ВРЪДИТЪ МЕНЕ
ЗМИА· АЩЕ БИ ІАДЪ ІЕА СЪМРЪТОНОСЪНЪ БЪИЛЪ· ЯКОЖЕ ПРЪЖДЕ· НЕ БИХЪ ИЦЪЛЪЛЪ·
ВИЖДЪ ОБЪТА БЕСПЛОДЪНА· W ТЪЩЕТА· W ПРЪБЪЛЪСТИ· ДОБРО БИ УЛОВЪКОУ ТОМОУ· *АЩЕ БИ*
НЕ РОДИЛЪ СЯ НА ЗЕМЛИ· ТЪ БО ЕДИНЪ ЕСТЪ ВЪ ВСЕИ ТВАРИ· ПРОГНЪВАІА БОГА· ТЪ АЩЕ
ВЪЗЪВРАТИТЪ СЯ НА СВОІА БЛЪВОТИНЫ· И ВЪПАДЕТЪ ВЪ ГОРЪШАІА ПРЪВЪИХЪ· ТАЦИ БО
ЕСМЪ ВСИ УЛОВЪЦИ· ЯКО ПАЧЕ ОТЪ БЪДЪИ МОРЪСКЪНА· И ОТЪ БОЛЕСТИ СЪ ОТЪУДАНИЕМЪ
И СЪ ЗАВЪТОМЪ ВЪСТАИЖЦЕ· ИЛИ ЯКО РАЗБОИНИЦИ ИС ТЪМЪНИЦА· И ОТЪВТА СЪМРЪТИ
ПОУЦАІЕМИ· ТЪМЪЖЕ ОБРАЗОМЪ И МЪИ ТВОРИМЪ· КАІЕМЪ СЯ ВЪ ИСКОУШЕНИИХЪ· И ПАКЪИ
ОБРЪТАИЖЦЕ ОСЛАБЛЕНИЕ И БЛАГОДЪНИЕ НА ГРЪХЪИ ВЪЗЪВРАЩАЕМЪ СЯ· И ОБРЪТАЕМЪ СЯ
СЪЗДАИЖЦЕ И ПАКЪИ РАЗАРІАИЖЦЕ· БЕС ПОЛЬЗА ТРОУЖДАИЖЦЕ СЯ· ЯКО И ПРЕКЪЛАЖА
КАРКИНОСЪ ОВО БО НА ПРЪДЪ ХОДИТЪ· ОВОГДА ЖЕ НА ЗАДЪ ТЕЩИ ПОДВИЗАІЕТЪ СЯ· ЗАНЕЖЕ
НЕ МОЖЕТЪ БЪИТИ ПРАВЪ ПЪТЬ ЕГО· ТРОУДЪНО НЪДА СЯ· ОУЛАВЛІАЕМЪ БЪВАІЕТЪ· *ЕДИНЪ*
БО ЗИЖДА· А ДРОУГЪ РАЗАРІАІА· ЧЪТО ПОЛЬЗА НЪ ТЪКЪМО ТРОУДЪ· ТАЧЕ ВЪЗЪВРАТИ СЯ НА
ПРЪВЪИИ СВОИ ЧИНЫ И СОУЕТАЖ· ВЪСПРИИМАІА БИСЪРЪ НА ВСЯКЪ ДЪНЪ· И ГЛАГОЛАШЕ·
ОБРАТИ СЯ· ДОУШЕ МОА· ВЪ ПОКОН ТВОИ· И ЯКОЖЕ ПАКЪИ ПИТАШЕ СЯ ВЪ БЕСПЕЧАЛИИ· И

прииде змиѧ и оубѧде въ ногѣ ѧго· и възъвавъшоу ѧмоу· сѣнидоша са пакѣи сѣсѣди
и друѣзи и ближикѣи· плачущѣе и оукарѧиѣщѣе и глаголющѣе· доколѣ льстиши са·
доколѣ не сѣвереси оума своѧго· доколѣ отъдаѣтъ ти богъ· далъ еси ѧмоу слово сѣ
клатвоѣѣ· и пакѣи отвръже са· въ истинѣ на тебѣ исплѣни са реченое пророкомъ·
*ѧгда оубивааше ѧ· тогда възискаахѣ ѧго· а ѧгда миловааше ѧ· тогда горьшаѧ
сѣтварѧахѣ·* и начатъ глаголати· господи мои· господи· вѣдѣ ѧко сѣлзгахъ ти· и
отвръгохъ са тебе· и обѣщаниѧ имже обѣщахъ са не сѣхранихъ· нѣ се тѣкѣмо
ѧдиноѣ искоуси ма· ѧко разумѣхъ льсть· и познахъ соуетѣѣ· кѣ томоу не прѣльщѣ
са· и пакѣи послуша ѧго ѣловѣколюбивъи богъ· и оживи и· начатъ пакѣи по малоу
прѣстѣпати и неродити на всѧкъ дѣнь· дондеже възврати са на прѣвое ѧго
вещинство· ѣто ради бисѣри погѣбнѣтъ· мѣногъимъ оубогъимъ ни хлѣба
обрѣтѧиѣщѣмъ сѣнѣсти· нѣ да сѣбираѣ мѣножаншаѧ· и даѣ оубогъимъ· и
въмѣнитъ ми са милостѣи въ правѣдѣ· и тако отидѣ и покаѣ са· ѧда како и
того ради богъ дарова ми животъ· виждѣте· възлюблении· житиѧ сего прѣльсть·
отвѣщѧетъ льстѣно· извѣтомъ милостѣи ради· да не прѣтѣуетъ· приобрѣтение
имѣнию· и ѧви са по томъ ненавида оубогъиѣхъ· и оудръжа рѣцѣ свои· и вѣда са
благодѣнию· на всѧкъ дѣнь ѣтъи и прикладѣваѧ злато· и бисѣрѣи· и ѧще ѧмоу
веселѧщѣ са· а о сѣмрѣти до коньца забѣивъшоу· и глаголааше· *доуше· ѧждь и пии
и весели са· ѧко оумѣножиша са благаѧ твоѧ·* и помѣшлѧиѣщѣоу кѣде сѣхранити
имѣниѣ· ѧко и въ евангелѣи онъ глаголааше *разорѣ моѧ житѣница· и большѧ
сѣзидѣѣ·* кѣ немѣже и рече са· *в безоумьнѣ· въ снѣ ноцѣ богъ отиметъ доушѣ
твоѣѣ· ѧже оуготова комоу бѣдѣтъ·* и ѧще же ѧмоу си помѣшлѧиѣщѣоу· прииде
змиѧ· и оубѧде въ сѣдѣце ѧго сѣ горестнѣѣ· възъвавъшоу же ѧмоу пакѣи· сѣнидоша
са сѣсѣди и родѣ· бещѣствоуѣщѣе ѧго· и глаголющѣе· зѣло зѣлѣ сѣдѣи своѧи
доуши· окарѧне· показа ти богъ сѣмрѣтоносѣнъи ѧдѣ змиѧ тоѧ· прѣвое конь и по
томъ рабомъ· и възлюбленъимъ ти ѣдомъ· и ѧдинодоушьноѣ ти женѣѣ· и самъ
достиглѣ еси сѣмрѣти вѣторѣѣ· и давѣ слово богови· сѣ клатвоѣѣ· кѣ томоу не
прѣльстити са житиѣмъ симъ соуетѣнъимъ· и послуша тебе богъ· и вѣстави та от
сѣмрѣти вѣторѣѣ· и не разумѣ· в прѣльщѣенѣ· добрѣ бо рече· божѣствѣное писаниѣ· и
бо *законъ ицѣлѧетъ сѣдѣце мѣдрѣоуѣмоу· безоумьнъи же оуранѧѣемъ не*

РАЗУМЪИЕТЪ· СЪВЪЦАХОМЪ ТИ· МЪНОГАШЪДЪИ ОУМРЪТВИТИ ВРАГА· ПРЪЖДЕ ДАЖЕ ТЕБЕ
НЕ ОУМРЪТВИТЪ· И ПРЪСЛОУША НАСЪ· ИЗНЕСЪ ЖЕ БИСЪРЪИ И ЗЛАТО· И ПОКАЗА ИМЪ РЕКЪ· СИ
ВЪСА ОТЪ ТОГО ОБРЪТОХЪ· РЕКОША ЙЕМОУ· ПРЪЛЬСТИЛЪ СА ЙЕСИ· СИ ВЪСА ИНИ ХОТАТЪ
НАСЛЪДОВАТИ· И НАСЛАДИТИ СА· ТЪИ ЖЕ БОГА РАЗГНЪВИ· И ДОУШЪ СВОИЪ ПОГОУБИ· САМЪ
СА ПРЪДА ВЪЧЪНОУЙЕМОУ ОГНЮ· НАУАТЪ ОУБО ПАКЪИ БОГА МОЛИТИ ВЪ БОЛЪЗНИ СВОИЕ·
РЕКЪИ· ГОСПОДИ МОИ· ГОСПОДИ· ТЪКЪМО СЕ ЙЕДИНОИЪ ПОСЛОУШАИ МЕНЕ· ИСКОУСИ МА· НЕ ПОИМИ
МЕНЕ НЕГОТОВА СЪЦА И НЕЧИСТА· СЪБЪРА ЖЕ ВРАЪА ОТЪСЪЖДОУ· И ДАТИ ИМЪ ВЪСЕ ЙЕЛИКО
СЪТАЖА· И РАБОТАТИ ИМЪ ВЪСА ДЪНИ ЖИВОТА ЙЕГО· АЦЕ ИЗБАВАТЪ И СЪМРЪТИ· И
ГЛАГОЛА ИМЪ СЪМЪЩАЙЕМЪ· W БРАТИЕ· НЕ СЪВЪДААХЪ· ЙАКО ТАКО ЙЕСТЪ ГОРЕСТЪ
СЪМРЪТЬ· ОУВЪИ МЪНЪ ГРЪШНОУЙЕМОУ ОУБОГОУЙЕМОУ И СТРАСТЪНОУЙЕМОУ· ПО ИСТИНЪ ДЪЗЪ
СЕБЕ САМЪ ПРЪЛЬСТИХЪ· И ПРОСТО РЕЦИ ВЪСАКЪ ПОДВИГЪ ПОКАЗА· ОВО ВРАЧЕВАНИЕМЪ· ОВО
РАЗЛИЧЪНИМИ ОБРАЗЪИ· ЙАКО ДА ИЗБАВАТЪ И СЪМРЪТИ· ЙЕДИНОИЪ ТЪКЪМО НЕ
ВЪЗМОГЪШОУ· БОГОУ БО РАЗГНЪВАВЪШОУ СА НА КОГО· КЪТО МОЖЕТЪ ПОМОЦИ ЙЕМОУ· БОГОУ
БО НЕ ПОСПЪШЪСТВОУЙЪЦЮ· ВЪСАКЪ ВРАЪ НЕ ПОЛЪЗОУЙЕТЪ НИ РАЗУМЪИЕТЪ· НЪ ТАЧЕ
ОУМРЕ ГОРЪКОИЪ СЪМРЪТИИЪ· ВЪДЪИ ЙАКО ИНИ ОТЪ НЕГО СЪ НЕПРАВЪДОИЪ И КЛАТВОИЪ И
ЛИХОИМЪСТВОМЪ СЪБЪРАНАГА ИМЪ НАСЛЪДЪСТВОУЙЪТЪ· И НАСЛАДАТЪ СА НЕ БЛАГОДАРАЦЕ
ЙЕГО·:

Bilaga 2 – översättning av Измагъд а (arketyp)

Översättningen nedan gjord av uppsatsförfattaren och skall ej ses som akademisk översättning. Översättningen är något bearbetad och presenteras i bilagor endast för att ge den i fornkyrkoslaviska oinvidde läsaren en någorlunda bra uppfattning om den i uppsatsen granskade textens innehåll, struktur och innebörd. Läsaren som är introducerad i det liturgiska och litterära språkets mysterier hänvisas i sin tur till föregående bilaga med den rekonstruerade texten.

Varje kristen om alla sina synder bör innan döden ångra sig framför Gud och skall inte frestas av det fåfänga livets villfarelse. Men lyssna ju på denna liknelse som jag vill förete för ert kärlek. Förliknar, käraste mina, leverne vår i detta liv, vid en man som flyttat in på en gård med sin fru och med sin ende son och med en slav. På samma gård fanns det en dödsbringande orm. Denna man hörde från många hur ormen har varje människa som går ut på gården dödat. Efter att ha funderat sade han: ”Antingen gården den kommer att lämna jag eller ormen den skall jag döda”. Men eftersom det finns girighetens och begärelsens demoner, fann han när han gick för att döda ormen, framför den ett arabiskt guldmynt. Och tog den och sagt då: ”Om ormen den skulle vilja döda oss, då skulle den inte ge detta guldmynt”. Glädjandes över att han hittat guldmyntet tänkte han på de andra guldmynten som ormen skulle komma bringa de. Och dödade ej ormen. Och kommandes på morgonen fann han ett till guldmynt. Och tänkandes i sig själv sa: ”Ormen den ej döden värd, men värd en stor heder”. Och levde ormen någon tid givandes honom guldmynten varje dag och utan att skada honom i något. Och blev manen glad över att han inte dödat ormen. Manen ju den ägde en dyrbar häst och ormen har kommit och bet hästen och dödat den. Gården ju, käraste mina, är livet. Ormen ju är världshärskare, lömsk fiende vems hälar vaktar och dödar. Guldmyntet är ju lömsk begärelse, som är allt dödande. Som aposteln sagt: ”Eftersom när begärelsen avlats föder den synd, och när synden har blivit fullbordad, föder den död”. På grund av försumligheten vår sänder Gud död åt boskapen för att avskräcka oss, eftersom den som sett kommer bli vis. Människan den, efter att ha sett sin häst död blev ledsen och börjat förbanna gården och ormen. Och tänkte, talandes i sig: ”Om den giftiga ormen dödar trots allt, borde det vara nyttig för oss att döda den för länge sedan. Då den icke skall döda oss”. Och när han kommit för att döda den, fann han som vanligt ett guldmynt. Och sagt då: ”Ty hästen förlorat redan för vilken skull skall jag även för varje dag ett guldmynt förlora? Även om ormen hästen min dödat, skadat den ju inte en enda människa. Varför då vill jag döda den?” Och lämnat denne att leva. Människan ju erhållit ej för en period men för varje dag ett guldmynt och av förblev

då inte skadad i något. Och när sett ormen en människa som ej aktat sig och som levde utan sorg kommit den och bet hans slav som sovit. Inte en ende sagt ju honom: ”För vilken skull gick till platsen var ormen finns? Och för vilken skull ej räddat sig där den dödsbringande ormen finns? Ty vem kan den osynliga döden känna till?” Därefter till slaven som skrek kom hans herre med brådskan, förbannandes ormen och timmen i vilken lärde känna denna gård. På samma sätt och vi i välståndets tillstånd minnes inte döden. I sorgen ju är vi feqa och förbannar livet och timmen i vilken vi lärde känna den. Och säger varje av oss: ”I sanningen skall icke fresta mig det fåfängliga livet. Och återigen liksom hundar vänder åter till sina spyor, på samma sätt till syndar återvänder vi och mer bittra än de första syndar begår vi. Inte när vi kvalar eller om det eviga livet vishet har begår vi syndar, utan i välståndets tillstånd och i sorglösheten. Precis som fågeln kallad Iloi vaktar krokodilen fram tills den ser honom fast, utan sorg somnande med munnen öppet. Då genom munnen hans i magen kommer den och kommer ut lämnandes honom död, likadant även synden dödar oss efter gärningen. Men såvida inte genom ånger förebygger och återupplivar sig. Men låt oss återkommer till liknelsen. Set människan hur slaven plågades och skickade han efter läkarna, och bönfällande dem att ta hand om hans slav. Och läkarna gav slaven att dricka många olika läkeörter, men inget var till nytta. Då dog slaven och mannen svor då att döda ormen och kommandes till platsen erhållit ett guldmynt. Och tog han myntet och sagt: ”Slaven varit ju köpt för pengar, likadant var det med hästen. Guldmynten som varje dag erhåller är större ju än deras värde. Men låt oss aktar oss och då kommer ingen skada ske. Och förblindats av girighetens lidelse, lämnade han ormen att leva och förblev så i några dagar. När såg ormen människan om döden icke sorgande, kommit den på natten och bet sonen hans. När vredgade sig Gud på Tera, Abrahams fader, tog Han livet av hans tredje son, den som mer än andra älskade han, för att fadern bringas till förnuft, och den inte bringats till förnuft. Eftersom tillverkade idoler och sålde de till avgudadyrkarnas präster. Dåvarande sekel då varit till tjugonde alstring. Den förgångna ju tre tusen och trehundra och trettio och två år. Och aldrig innan fadern sonen dog. Men bara Lamek sonen till Metusalem. Och förundrandes den Gudomliga skriften talandes betecknar. Och dog Haran framför Tera fadern sitt i landet av födelsens hans. Låt oss mottaga orden om ormen. Därefter vädjade barnet hans med högljud röst. Kommit då fader hans snyftande och gråtande, och i ansikte sitt slående sig med händer. Och ve kallade, förbannade gården och ormen och timmen i vilken lärde känna de, eftersom den ende sonen till honom var ynglingen. På samma sätt och vi tillkännages. Eftersom när vi ser den nyfödde döendes i timmen hyser vi avsky för detta liv och förbannar sitt leverne. Och talar: ”Bättre skulle vara om vi inte föddes och ej skulle lärde känna varken detta liv eller dess

fåfånglighet". O, ve mänskligheten som från denna tid hoppas. Eländiga, precis som den yngling som i hans unga ålder dör. Förtröstar vi oss från den där tiden. På samma sätt skall ej fresta oss varken detta liv som är endast svek, eller annat synd och även tårar sanningsenliga i våra ögon. Och till den döde riktas tankar. Och huvuden upp och ner rör sig med andningen och förbannelser. Inte mer försmår om livets angelägenheter. Och om kvarlåtenskapen tvistar. Och till tjänarna befäller att vaksamt bevara saker även och om egendomen, talandes: "Bevara, bröder. Som om den döde, idag otröstligt gråter och snyftar och sorger. Och på morgonen liksom odödliga bekymrar oss och vid måltidsbordet dricker oss fulla. Men låt oss tillvarata ordet. Från den tiden lämnar, eftersom därefter säger andetagen tagandes. Så således fadern sin son all i tårar och efter hjälpen till honom bedjande samlade han läkarna, lovande dem att ge allt vad dem ber om, om dem sonen hans befriar från döden. Och mycket besvärade men inget hjälpte. Och dog barnet hans. I sorgen svurit fader att ej lämna ormen att leva, talandes: "Så länge dumhet själv skapar, vansinning, och ej dödar den förbannade ormen, innan den dödar mig. Och när han gick för att döda ormen erhållit han ett guldmynt och tagandes den börjat se på den, och talade: "Vad skall jag göra? Sonen min dog. Om han själv varit vaksam skulle ej ormen kunna skada honom. Men om jag aktar mig och om min fru aktar sig då kommer ej ormen kunna oss skada. Skadade sonen min den, men för vilken skull skall jag förlora trehundra sextio fem guldmynt om året?". Och lämnat ormen i fred. Och förblev ormen igen givandes guldmynt och icke skadandes honom. När utan sorg var människan och glädjades av det fåfångliga livet, kommit ormen plötsligt och bet hans fru. Ty på det sättet kommer döden – som en tjuv kommer på den dagen som inte känner vi i förväg, på den timmen som vi inte väntar, och rövar bort oss. Och utbrast frun och kom manen hennes gråtandes och snyftandes. Hörde ju grannar och vänner och släkten och kommit ut alla gråtandes. Kallade mannen läkarna igen, lovandes ge de en hel förmögenhet om dem räddar hans fru från döden. Och mycket besvärade med men inget kunde bringa nytta ty dog även fru. Och förblev manen ensam. Sökt ensamhet i hemmet och tog till sig råd från vänner och närstående sina angående ormen, och meddelat enskild till dem samtliga innan dess varande hos honom och givande råd honom att döda ormen: "Eftersom även dig vill döda". Då gick han till platsen för att vänta tills ormen kommer ut för att döda den. Och när han kollat på platsen där guldmynten låg förut såg han en pärla. Ren, vit och dyrbar, med vikten av ett mynt. Och väldigt munter tog han pärlan och vridit den på handflatan sin i stor glädje. Ty glömde han om sonens och fruns död. Och talade han i sig själv: "Eftersom ormen växlat guldmynten mot pärlan med dess renhet och vithet, ändrar den allt och det dödsbringande gifet dennes ej mer kommer att skada någon". O, oförståndet, hur lockar

djävulen oss med detta livs frestelser och tar ifrån oss frälsningen och den gudomliga människokärleken och överlämnar oss åt den eviga elden. Så liksom på fiskespö fångade, kallande villfarelse, lockar fiskar. Drager framför fisken på ett bedragande sätt och den på fiskespön löjligt hängande varje uppenbarar. Och åt elden överlämnar. Ty världen den framför den lömske ligger. Känner till syndens skada och till den med flit och med önskan strömmande strävar. Så som även springare till lejonet skyndar, och lejonet efter att ha krossat den, äter upp den. Likadant är den lurade människa genom mycket glädje av pärlor börjar ge offer till platsen och bestänka den med vigvatten, och vällukt lägga och svänga rökelse. Ormen ju gjort så att under året gav den pärlor varje dag. Således sett manen många pärlor, tog han guldets och gjort ett kärl och lagt pärlor och annat guld i den. Och började leta efter säker plats där detta kunde gömma och ej hittat den. Men endast i sin sänghuvudet efter att ha grävt jorden gömt den. I njutningen och i sorglösheten, ej om barnet sitt eller om sin fru sorgande levde han tills den dag då ormen kommit plötsligt och bet honom i foten. Ropade han då med hög röst. Samlades då alla grannar och vänner hans och släktingar gråtandes och svärande på honom. ”Har du inte sagt – skall mörda ormen, eftersom den även dig vill döda? Sannerligen själv dödat sig. Ej eftersom sett dig tomt pratande människa på jorden. Därefter kallade omedelbart läkare och bedjandes den hjälpa honom lovade med eden ge dem allt som dem honom frågar efter, om dem räddar honom från döden. Och många läkeörter gav dem honom att dricka och inget hjälpte honom. Därefter avböjde han den mänskliga hjälpen. Som den rättfärdige Job säger: ”sett efter den mänskliga hjälpen och beskydd och fick den icke” och som David säger: ”Ej hoppas på furste, ej på människans son – ty finns ej räddningen hos dem”. När blev människa förtvivlad vände han sig till Guden, talandes: ”Herre, Herre, Du är ju den ende som kan ge mig tillbaka mitt liv. Må mig ångra och utöver detta ej kommer fresta mig livet mitt eller annan girighet. Men skall jag slösa bort all förmögenhet och skall söka ensamhet. Sätter mig ensam på avskild plats, avskiljer mig från levnads ting och önsknings, och sörjer mig för min frälsning. Dig ende göra till lags. Ty lärde känna jag att allt leverne är förgänglighet”. Och ej i något skingras, började helgon till hjälpen kalla talandes: ”Helige Gud, befria mig från elände detta och ej skall lyssna till det världsliga livet. Åstadkom den stora nåden”. Och ordet svor han till Guden: ”Om befrias från elände detta, då ej avsäger från orden mina”. Lyssnat ju honom Gud och skänkte honom liv. Räddad blev människa och tillfrisknat efter lidande och glömde om sitt löfte, den som svor till Gud och sagt: ”Hoppas att räddat blev, och ej vidare skall ormen mig skada. Om giften dess dödsbringande varit, så som innan, ej skulle jag tillfriskna”. Se löfte fruktlös. O, skada o, villfarelse. Bättre skulle det vara om ej föddes han på jorden. Den är ensam i alla skapelser. Efter att ha förbannat Gud,

återvänder till sina spyor och råkar ut för synder bittrare än de tidigare. Ty sådana är alla människor. Som även från en sjöolycka, och från lidelse med hopplöshet, och med förtvivlan, och med påbud uppstigande eller som rövare från fångelse, och med dödens svar uppmuntrande. På samma sätt och vi skapar – ångrar oss i frestelser och efter att på nytt erhåller lindring och välmåga till synder återkommer. Och upptäcks skapande och igen förstörande. Utan nytta arbetande som en kräfta ty när den framåt går, ibland ju bakåt springandes rör sig. Eftersom kan ej vara rätt vägen hans. Svårt tillfångat kan bli. Ty en skapar medan den andre ödelägger. Vad är nytta av sådant arbete? Så återkommer till sin första ordning och fåfänglighet. Erhållande pärlor varje dag och talandes: ”Vänd dig, själen min till lugnet din”. Och blivande igen mättad i sorglöshet. Och kom ormen igen och bet honom i hans fot. Och ropade han. Samlades då igen grannar och vänner och närstående hans gråtande och förebrående och talande: ”Hur länge kommer bli lurad du? Hur länge kommer du att icke samla klokheten din? Hut länge förlåter dig Gud? Gav honom löftet och igen avböjde den. Sannerligen hände dig detta som profeten uttalade: ”När dödade Han - då sökte de honom. Medan när benådade Han, då bittrare synder gjorde de”. Och började tala han: ”Herre min, Herre, se ju hur jag ljugit för Dig, och vände mig ifrån Dig och löfte som lovade ej bevarat. Men bara endast frästa mig såsom lärde känna svek och lärde känna fåfänglighet och till detta ej skall beröras jag”. Och åter igen lyssnat honom människoälskande Gud och återupplivat honom och börjat människan återigen undan för undan bryta mot löftet och försmå den varje dag, och pågick detta tills han återvände till sin förra vanära. ”För vilken skull pärlor skall försvinna? För många väldigt fattiga finns som ej heller bröd haver att äta. Men låt mig samla de mångfaldigande och ge till de väldigt fattiga. Och byter denna barmhärtighet mig i sanningen. Och på sådant sätt skall gå i väg och skall ångra mig. För att inte för detta skull Gud skänkte mig livet”. Se, älskade, det här livets svek, försvarar frästande. För svepskäl är allmosa. Och ej kommer snabbt förvärv till förmögenhet. Och uppenbarade sig hattandes de fattiga och hållit fast händerna sina, gav ej något åt de och ägnat sig åt njutning. Varje dag räknade och lade till guld och pärlor och ännu för den glädjades men om döden till slutet glömmades och talandes till själen sin: ”Ät och drick och glädjas, hur mångfaldigas förmögenhet din”. Och tänkte var skulle gömma förmögenheten. Hur i Evangeliet han talar: ”Skall riva sönder lada min och skall bygga större”. Men till honom talade: ”O, dåre, denna natt skall Gud ta ditt liv – till vem då dina förberedelser skall tillfalla?” Och till honom ännu om detta tänkande kom ormen och bett honom i hans hjärta. Med sorg ropade han ju igen. Kommit då grannar och släktingar vanhedrande honom och talande: ”Väldigt dåligt gjort du mot din själ, den förtappade! Bestraffar dig Gud med denna

orms dödliga gift. Först – springare, och därefter slaven, och det älskade barnet ditt, och med dig i tankar enhälliga fru din och själv nått döden för andra gången. Och gav ord till Gud, svurit, till denna att ej frästas av livet detta tillfälliga. Och lyssnad ju dig Gud och lyft ju upp dig från döden för andra gången och ej förstod sveket. Ty bra sägs det i det gudomliga Skriften, ty lagen botar hjärta åt den vis. Den okloke ju, när han blir skadad, ej fattar. Rådde dig många gånger vi att avliva fienden innan dig dödar den. Och ej har du lyssnat oss, burit du ut pärlor och guld och visat oss talandes: ”Allt ju från den erhållit”. Talade till honom: ”Frestades du. Ju alla andra vill ärva och njuta. Du har ju gjort Gud vred och själen sin förstörd. Själv lämnat sig åt den eviga elden”. Började ty igen be Gud i sjukdomen sin, talade: ”Min Herre, Herre, endast lyssna till mig. Pröva mig. Ej anklaga mig, ej färdig varande och ej ren”. Samlas ju läkare från alla håll och ger dem all, så mycket som det fanns av egendomen och sa att han skall vara slaven deras under resten av sina dagar om dem befriar honom från döden och talade till dem i förvirringen: ”O, bröder, ej visste vilken sorg är döden. Ve, mig syndiga, olyckliga och lidande. Verkligen, har jag själv lurat mig”. Varken bot, eller andra olika sätt ej befriar från döden den som Gud vrede sig på. Vem kan hjälpa den som Gud ej hjälper? Inga läkare varken kan hjälpa eller fattar. Men därefter han dog med den bittra döden, kännande hur andra från honom med lögn och förbannelse och med vinningslysten samlade ärver och kommer att njuta av den utan att ha tackat honom för detta.

Bilaga 3 – sammanställning av lexikaliska skillnader enl. Veder

”Izmaragd a”

Felskrivningar vilka beror på skrivarens okunnighet eller bristande uppmärksamhet.

0 Е ВЪ УИНОУ ПРИТЪУА → а ВЪ ОБРАЗЪ ПРИТЪУА T⁴
0 ПРИТЪУА УЪТО → ПРИ УЪТО T⁴

1 БОЖЬСТВЪНОЕ ПИСАНИЕ → -ВЪНАГО СЛОВА Z
1 СЛОВА ОУЧЕНИЮ → СЛОВОУ ВЪ ОУЧЕНИЕ T⁴
1 КЪ saknas i textvittnet T⁴
1 СЪПАСЕНИЮ → СЪПАСЕНИЕ НАМЪ T⁴
1 НАСЪ РАДИ saknas i textvittnet z
1 ПАСЪ → СИ T⁴
1 РЕКЪ → РЕЧЕ Z
1 ЖЕ saknas i textvittnet z

2 И ПОМЪШЛАІАІѢ → ПОМЪШЛАІАІѢ И T⁴
2 ОУДИВЛАІАІѢ → ОУЖАСАІѢ T⁴
2 КАКО ОНЪ T⁴ saknas i textvittnet
2 БЪІВЪ → БЪІЕТЪ T⁴
2 ЗАПОВѢДЪ + БОЖИІѢ T⁴
2 ТОЛИКОА saknas i textvittnet T⁴
2 ВЪСАКЪІИХЪ → САКЪІИХЪ T⁴
2 ИЗ РАА (РАА tilladdes ИЗ) T⁴

3:1 ПРЪГРЪШЕНИЕ → ПРЪСТЪПЛЕНИЕ + БЪІЕТЪ Z

3:2 ЖЕ och ОНЪ saknas i textvittnet z
3:2 ЕДИНОГО РАДИ СЛОВЕСЕ → ЕДИНЪМЪ СЛОВОМЪ Z
3:2 МЪНОГЪІИМЪ → ВЕЩИСЛЪНЪІИМЪ Z
3:2 ОНЪ saknas i textvittnet T⁴
3:2 ВИДЪ → ВИДЪВЪ T⁴
3:2 ИЗРАДЪНА saknas i textvittnet T⁴
3:2 НИУЪТОЖЕ → НИКОГОЖЕ Z
3:2 НЪ ТЪКЪМО / НЪ laddes till i textvittet z
3:2 ТЪКЪМО → ТОКЪМО (ТЪК- → ТОК-) T⁴
3:2 ТЪКЪМО → ТОКМО (ТЪК- → ТОК-) T⁴
3:2 ІЕГДА ПРИДЕШИ laddes till i textvittet z

3:3 СЪНАСЛѢДЪНИЦИ → НАСЛѢДЪНИЦИ + ЦЪСАРЪСТВІУЮ Z
3:3 ТВОРИТИ → ДЪЛАТИ Z
3:3 ВЪСАКЪ БО ЧЛОВѢКЪ → ВСАКЪ ЧЛѢКЪ / БО saknas i textvittnet z
3:3 НЪ УЪТО ГЛАГОЛЕТЪ СЪІШИ saknas i textvittnet z
3:3 ІДИ СЪ НИМЪ И ДЪВЪ ІИ saknas i textvittnet T⁴

3:4 НИКЪТОЖЕ → НИУЪТОЖЕ T⁴
3:4 ТАКОВАЕГО → ТАКОВЪІ T⁴
3:4 РАБОТЪНЪІИ laddes till i textvittet T⁴

3:4 слъзишацие → слъзице T⁴ слъзишавъшиє z

3:4 и не → и z

3:4 имъбли → приѣли z

3:4 єдино҃го → єдино T⁴

4:1 каіати → іати T⁴

4:1 вьсе҃гда → присно T⁴

4:1 (прѣжде ... и не прѣльщати са → не прѣльщайте са) z прѣжде... и не прѣльщ- → и не прѣльщ-

4:1 отрочьна҃его → отрена҃го T⁴

4:1 прѣльщати → прѣльщайте z anagram

4:1 нъ → о T⁴

4:1 житиѧ → мира T⁴

4:1 вьсемь → вьсацѣмь T⁴

4:1 испытаниемь → прилежаниемь испытаѧ z

4:1 (къ вашей любви) къ laddes till i textvittnet z

4:2 во → оубо E saknas i textvittnet T⁴

4:2 жениѡ своиѡ → жонѡѡ T⁴

4:2 немьже → томь же z, же saknas i textvittnet T⁴

4:2 тъ saknas i textvittnen T⁴E

4:2 възходащѧ → съходащѧ T⁴

4:2 тъ → тоу z

4:2 начаѧ → насъ зъла T⁴

4:2 оумрыщываіетъ → оумаріетъ z

4:2 съсребролюбію → съсребролюбіѧ E z

4:2 похоти → похоть z

4:3 златьникъ → сьсребрьникъ T⁴

4:3 (златьника сего· обрадова же са о обрѣтении златьника іеда инъи принесетъ → златьника сего· іеда инъи принесетъ) златьника... златьника → златьника z

4:3 іеда → іе҃гда T⁴

4:3 нъи и не оуби неѧ saknas i textvittnet z

4:3 помъшлѧше → помъсли z.

5:1 прѣвзѣстъ → прѣвзѣ T⁴E

5:1 нѣколико → николико E

5:1 немюу saknas i textvittnen E z

5:1 (врѣждаіѡци → врѣжаіѡце) -іѡци → -іѡце T⁴

5:1 же → во T⁴E

5:1 оугръѣе → оугръѣѡѡ E

5:1 конь + него z

5:1 и → него z

5:2 лѣкаваѧ → лѣкаѧ E

5:2 ведѣциѧ → ведѣци T⁴E

5:2 въз погъбѣлъ → къ погъбѣли E

5:2 прилежаща → прилежаѧ E

5:2 оумрыщываіѧ → оумаріѧ z

6:2 пришьдъз → пришедъз Е приде Т⁴
6:2 оубитъз → оубинетъз Т⁴
6:2 по ѱто → ѱто ради Е, moi saknas i textvitnet Е
6:2 врѣдитъз → врѣди Т⁴
6:2 нѣ на колико → нѣколико Е
6:2 (нѣ на колико врѣма на всѣакъ днь → нѣколико время на всако время на всакъ днь) на... днь laddes till на всѣако врѣма Е
6:2 златъникъз → златъникъзи Т⁴
6:2 врѣждаемъз → врѣжденъз Т⁴
6:2 (да никътоже речетъз → рече да никътоже рече) да laddes till рече Т⁴Е
6:2 оумираѣщи → оумираѣщи Е
6:2 невидимъж → невидимъж Т⁴ невидимъж Е,
6:2 (съртъ вѣдати → съртъ не/вѣдати) вѣдати laddes till не Т⁴

6:3 равоу + него Е
6:3 ѱасъ въ нъже позна saknas i Е
6:3 тъз → ѱ Т⁴
6:3 благодънии → благозѣа и дъни Т⁴
6:3 *възвращаемъз са*· тако на грѣхъзи обрацаемъз → *възвращаемъз* Е
6:3 творимъз → сътворѣаемъз Е
6:3 жизни вѣчнѣи → жити Е
6:3 цѣломъдрѣствоуѣще → -ци Т⁴

6:4 благодънии бо → благозѣа бо дъни Т⁴
6:4 ѣако + паче Е
6:4 влои → иллоуи Т⁴ иллоунъз Е
6:4 стрѣжетъз + бо Е
6:4 крокодила → коркодила Е коркодола Т⁴
6:4 видитъз → оузъритъз Е
6:4 оуспъша → оуспѣвша Т⁴
6:4 (оустъзи него въ ѱрѣво входитъз → оусты входить въ ѱрево него и оустъзи) оустъзи saknas i Т⁴,
исходитъз laddes till оустъзи Е
6:4 съдѣанни → съдѣаннихъз Т⁴
6:4 оживимъз → оживомъз Т⁴
6:4 отвѣста → отвѣста Т⁴Е

7:1 видѣвъз → видѣ Т⁴
7:1 оубо saknas i Т⁴
7:1 прилежати → прележати Т⁴
7:1 (оумре же рабъз) же пр Т⁴
7:1 покла → проклатъз Т⁴
7:1 пришьдъз → прешъдъз Е.
7:1 възъмъз и → възъмъз Т⁴
7:1 кетъз → бзѣтъз Е
7:1 вацѣни → вацѣши Т⁴

7:2 ни въ чемъ → ничемъже Е
7:2 дъни → врѣма дънии Е
7:2 ѣгда + же Е

7:3 (преше^Аши^М же) же tillägg T⁴
7:3 дъва десатънъзи → дъвѣ десате E ꙗ̅ T⁴
7:3 (тремъ стомъ^{→ТИСАЦАМЪ} и тремъ стомъ· тремъ) тремъ сътомъ тремъ пр T⁴
7:3 мадоусалинъ → мадисалинъ E
7:3 аранъ → арра T⁴ сарра E

8:1 възпринимъмъ + оубо E
8:1 бина → обина T⁴
8:1 рѣкама → рѣками E
8:1 вхъ → хъ E
8:1 понеже → поне T⁴
8:1 юноша + и онъ E

8:2 и → ꙗ̅ T⁴
8:2 млада → младъница T⁴
8:2 (о горе члвчъствоу чго оубо ѿселе) оубо tillägg T⁴
8:2 иже → ни же E

8:3 въ → съ T⁴
8:3 са T⁴
8:3 (тврѣдо → тврѣѣ) -до → -дѣ E
8:3 вещи → вещь T⁴

8:4 неуѣшъно → неуспѣшъно T⁴
8:4 възмрътъни → ве съмръти E
8:4 печемъ са → плачемъ T⁴

9:1 всего saknas i textvittne T⁴
9:1 събра → събравъ же E
9:1 обѣщаѣа → и обѣща T⁴
9:1 са saknas i textvittne E
9:1 просатъ → възпросатъ T⁴
9:1 сына saknas i textvittne E
9:1 не saknas i textvittne T⁴
9:1 змиѣа → змиѣ E
9:1 и не → не E
9:1 даже saknas i textvittne T⁴

9:2 (вземъ → вземъ) -мъ → -мъ E
9:2 начатъ → нача T⁴
9:2 гладати → гадати T⁴
9:2 хранилъ → съхранилъ E
9:2 могла saknas i textvittne T⁴
9:2 ради + пакъи E
9:2 врьждаѣщи → врьдаѣце T⁴

10:1 оудѣ → ѣдѣ T⁴
10:1 ѣко + и E

10:1 в'ѢМЪ → в'ѢМЪІ Т⁴
10:1 в'ЪЗЪВА → в'ЪЗЪПИ Е
10:1 (же жена) жена tilladdes же Е (tautogram)
10:1 сжсѣди, вси saknas i textvittne z
10:1 плачѣще + са Т⁴
10:1призѣва → призѣвавъ Т⁴
10:1 пакъІ saknas i textvittne Е
10:1 врача → врачѣ Е
10:1 обѣщеваша → обѣща Т⁴

10:2 мѣного → мѣно Т⁴
10:2 жена + него Т⁴
10:2 (ѡ дрѣгъ) дрѣгъ tilladdes отъ Т⁴
10:2 ближнихъ → ближнихъ Е
10:2 вѣзвѣстивъ → вѣзвѣсти Е
10:2 иде же → и иде Е
10:2 стрѣждаше доб и іаже Е
10:2 како → іако Т⁴
10:2 излѣзъши → и излѣзъши Т⁴
10:2 призрѣ → призрѣвъ Е
10:2 и видѣ → видѣвъ Т⁴
10:2 чистъ → чистъІ Е
10:2 вѣсомъ вѣ saknas i textvittne Е

10:3 прѣрадоствно → радостьно Т⁴
10:3 и → него Т⁴
10:3 длани → даіание Т⁴
10:3 радости → радость Т⁴
10:3 вѣ → къ Т⁴
10:3 понеже + оубо Е
10:3 чистость, вѣлообразіе → чистости, вѣлообразіи Е
10:3 бисъра tillades злата и Т⁴Е
10:3 вѣсакъ... и къ → и къ Е
10:3 вѣсакъ → вѣсакъ Т⁴
10:3 никого → кого Е

11 (спасениа и божиа → сп'ниа) –ниа... –жиа → –ниа Е
11 льсть → льщение Е
11 tillades понеже льщине Е
11 повлачитъ → повлачаша Т⁴
11 лѣкавое → лѣкавоное Е
11 прѣдълежитъ → прѣлежитъ Е
11 в'ѢМЪ → в'ѢМЪІ Т⁴Е
11 желаниемъ → лежаниемъ Е (anagram)

12:1 мѣногъна радости → мѣногънихъ радости Т⁴
12:1 кропити + ии Т⁴ + ѣ Е
12:1 покладѣвати tillades тоу Е

12:1 же + оубо E
12:1 лѣто + дѣнии E
12:1 подаватиѣци + подаиѣци E
12:1 висьра + радовааше са E
12:1 (ѿ злата) злата tillades отъ E
12:1 на҃҃атъ → на҃҃а T⁴
12:1 ископавъ → ископа и T⁴
12:1 пици и → ницини T⁴
12:1 беспечалии → възпечалии T⁴ бес печали сѣи E
12:1 о҃҃аде → о҃҃азви T⁴

12:2 же saknas i textvittne E
12:2 са saknas i textvittne T⁴
12:2 жсѣди → сѣсоудѣ T⁴ (anagram)
12:2 и друзи него saknas i textvittne E
12:2 (весь родъ) родъ tillades въсь E
12:2 о҃҃бии → о҃҃бити E
12:2 (бл҃҃днѣиша → бл҃҃днѣиша) бл҃҃днѣиша → бл҃҃днѣиша T⁴
12:2 авиѣ saknas i textvittne T⁴
12:2 ѿ → са E
12:2 възпросатъ → просатъ E
12:2 избаватъ + и E
12:2 въсѣко мѣного → въсѣкаго E
12:2 послѣжде → послѣдеже E (anagram)
12:2 (и҃҃въ рече: ѿко вѣзърѣхъ → и҃҃въ ѿко вѣзърѣхъ) рече saknas i textvittne T⁴
12:2 застѣпление → пинение T⁴
12:2 ни saknas i textvittne E
12:2 (чловѣчскѣи · вѣ ни҃҃же нѣстъ сѣпасениа → чловѣческѣи ·) –кѣи... –ниа → –кѣи E

12:3 привѣже → привѣжи E
12:3 садѣ tillades да T⁴
12:3 (да саду) единъ saknas i textvittne E
12:3 вѣции, похотии → вѣци, похоти E
12:3 се saknas i textvittne E
12:3 сватѣи + него E
12:3 сѣтвори → сѣвориѣ E

13:1 ставъ → вѣставъ E
13:1 сѣ клатвоиѣ saknas i textvittne T⁴
13:1 единоиѣ tillades се E
13:1 вѣхъ → вѣстъ T⁴
13:1 ицѣлѣлъ → ицѣлилъ T⁴
13:1 (би не родилъ са → не родилъ са вѣ) би не → не... вѣ E
13:1 прогнѣваѣа → прогнѣваи T⁴
13:1 вѣпадетъ вѣ saknas i textvittne E

13:2 есмь → есмѣ T⁴E
13:2 отъ҃҃аниемъ → отъ҃҃аниемъ T⁴

13:2 възстаѣше + сѧ Т⁴
13:2 тъмьница → -цѣ Е
13:2 възвращаѣмъ сѧ · и обрѣтаѣмъ → възвращаѣмъ Т⁴
13:2 съзидаѣше → съзидаѣмъ сѧ съзидаѣше Е
13:2 разарѣше → разарѣ Е
13:2 сѧ saknas i textvittne Е
13:2 подвижаѣтъ → подвиждѣтъ Т⁴ покоушаѣтъ Е

14:1 и глаголаше saknas i textvittne Е
14:1 моѧ → наша Т⁴
14:1 пакъзи saknas i textvittne Т⁴

14:2 сънидоша сѧ → сънидоша Е
14:2 ближикъзи → ближъникъзи Т⁴
14:2 оукариѣше → рѣдиѣше Т⁴
14:2 и → него Е пр Т⁴
14:2 доколѣ льстиши сѧ · доколѣ не → доколѣ не Т⁴
14:2 сътворидахъ → творидахъ ѧмоу Е

14:3 начѧтъ → нача Т⁴
14:3 вѣдѣ → видѣ Е
14:3 tillades не Е
14:3 разумѣхъ льстѣ · и познахъ пр Т⁴
14:3 соудѣтъ + сѧ Т⁴
14:3 прѣльщѣ → прѣльщѣи Е
14:3 богъ saknas i textvittne Т⁴

15:1 прѣстѣпати и неродити → неродивши Т⁴
15:1 възврати → обратити Т⁴

15:2 ꙗда → ꙗгда Т⁴
15:2 отвѣщаѣтъ → отвѣщаваѣтъ Е
15:2 прѣтечѣтъ → притечѣтъ Т⁴Е
15:2 приобрѣтениѣ → приобрѣтениѧ Е

15:3 благодѣнию → въ благодѣныѣ Е
15:3 чѣтъзи → saknas i textvittne Т⁴
15:3 бисѣрзи → бисѣрзи Т⁴
15:3 доуше + моѧ Е
15:3 оумъножиша → оумъножи Т⁴
15:3 помъшлѣицоу + ѧмоу Е
15:3 онъ → иваннъ Е
15:3 ꙗже tillades ѧ Е
15:3 оудѣ → ѧде Т⁴

15:4 сънидоша → сндоша Т⁴
15:4 зѣло → saknas i textvittne Е

15:4 равомь → равъ T⁴

15:4 ѹадомь → сѹиномь E

15:4 достиглѹъ → достиглѹъ T⁴

15:4 въторое saknas i textvittne T⁴

15:4 прѣльстити → прѣльсти T⁴

15:4 имь saknas i textvittne T⁴

15:4 ицѣлаіетѹъ → ицѣлаіетѹъ T⁴

15:4 же → иже T⁴

15:4 оумрътвити → оумрътви T⁴

15:4 даже → дѹиже T⁴

15:5 рекоша + же T⁴

15:5 разгнѣви → разгнѣвиши T⁴

16:1 отвѣсѣдоу → отвѣсѣдѣ E

16:1 (сѹмръти и глагола имѹ сѹмѣцаіемѹ: w братне: не сѹвѣдаахѹ: ꙗко тако нестѹ горестѹ сѹмрътѹ·) сѹмръти... сѹмрътѹ → сѹмръти E

16:1 ст҃растѹноуіемоу → ст҃ранѹноуіемоу T⁴

16:1 просто → прост E

16:1 избаватѹ и → избавитѹ ꙗ E (anagram)

16:2 бо не → не T⁴

16:2 наслѣдѣстоуіѣтѹъ → наслѣдѣстоуіѣтѹъ T⁴

16:2 насладатѹ → наслѣдатѹ E

16:12 него saknas i textvittne E

Felskrivningar vilka beror på blandningen av bokstävernans betydelsen vid traderingen av den ursprungliga glagolitiska texter.

1 кѹъ → ко T⁴ (ѹ ↔ ѹ)

1 оу(←о)крѣплающаго T⁴ (ѹ ↔ ѹ)

2 почѹтенѹъ → подѹщенѹъ T⁴ (ѹ ↔ ѹ, ѹ ↔ ѹ)

2 жилище → жилищю T⁴ (ѹ ↔ ѹ)

2 сѹподобль → сѹподоби T⁴ (-ѹѹ)

2 цѣсарѣствіа → црѣтѣ^а (цѣсарѣствіа → -ствіа) T⁴ (-ѹѹ)

3:2 притѣкаіѹъ → притекѣа Z (ѹ ↔ ѹ)

3:2 дѣломь → словомь Z (ѹ ↔ ѹ, ѹ ↔ ѹ)

3:2 сѹъ → сѹ T⁴ (ѹ ↔ ѹ)

3:2 равѹньство → равенѣство T⁴ (ѹ ↔ ѹ).

3:2 нѹъ → но T⁴ (ѹ ↔ ѹ)

3:3 оупзвдигте → оуповдигте T⁴ (ə ↔ ə)
3:3 такъ → тако T⁴ (ε ↔ ə)
3:3 имѣти → имите T⁴ (anagram -дсоф → -фсоэ)
3:3 съподобль → съподоби z (-щə)
3:3 обиди → обидѣти z (tautogram ѡ-со)
3:3 нѣждєиѣ → нѣжеиѣ T⁴ (monograf ѡ)
3:3 нъ → но T⁴ (ə ↔ ə)

3:4. (христианъ → крестъанъ) T⁴ христ- → крест- (ь ↔ ъ), ианъ → -ыанъ (-ə+рə)
3:4 іарьмъ → аромъ T⁴ (ə ↔ ə)
3:4 нъ → но T⁴ (ə ↔ ə).

4:1 (христианиноу → крѣтыаниноу) T⁴ христ- → крѣст- (ь ↔ ъ), -иан- → ыан- (-ə+рə)
4:1 прѣжде → прѣже T⁴ (monograf ѡ)
4:1 вашєи → вашои T⁴ (ə ↔ ə)

4:2 жєниѣ → жєниѣ T⁴ (ə ↔ ə)
4:2 тъ → то T⁴ (ə ↔ ə)
4:2 оумрьцьвляєтъ → оумрьцьвляєтъ E (-р+-) оумерцьвляємъ T⁴ (со ↔ ѡ)
4:2 сєбѣ → сєбѣ T⁴E (ə ↔ ə)
4:2 змиѣ → змиѣ T⁴ (ε ↔ ε)

4:3 шьдъ → шєдъ T⁴E (ə ↔ ə)
4:3 сєбѣ → сєбѣ T⁴E (ə ↔ ə)
4:3 змиѣ → змиѣ T⁴ (-ə+)
4:3 нъ → но T⁴ (ə ↔ ə)

5:1 врѣждѣиѣци → врѣжаиѣци T⁴E (monograf ѡ)
5:1 (мъногоцѣньнъ и пришьдъши → многоцѣненъ и пришєдъши) -цѣньнъ, пришьд- → -цѣненъ, пришєд- T⁴E (ə ↔ ə)

5:2 житиє сє → житыє E (-əə)
5:2 змиѣ → змиѣ T⁴ (-ə+)
5:2 коєгождо доб іако T⁴E (tautogram ← ѡə-)
5:2 прилежаща → прѣльциѣ z (ə ↔ ə), прѣльциѣтъ T⁴ (ε ↔ ə)
5:2 оумрьцьвляѣѣ → оумрьцьвляѣѣтъ T⁴E (-р+)
5:2 раждаєтъ → ражаєтъ T⁴E (monograf ѡ)

6:1 оумрьцьвленъ → оумрьцьвенъ T⁴E (-рə-)
6:1 ѣѣѣтъ → -вляѣтъ T⁴E (-р+)
6:1 прѣжде → прѣже T⁴E (monograf ѡ)
6:1 оумрьцьвляѣѣтъ → -вляѣтъ T⁴E (-р+)
6:1 прѣжде → прѣже T⁴E (monograf ѡ)

6:2 погоубиѣомъ → погоубиѣзмъ E (ə ↔ ə)
6:2 шьлъ → шєлъ T⁴E (ə ↔ ə)
6:2 змиѣ → змиѣ E (-ə+)

6:3 сь → со T⁴E (ə ↔ ə)
6:3 (благодѣнии → блѣдѣни) -дѣнии → -дѣни E (-əф).

6:3 житиѣ → -тыѣ E (-əə)

6:3 іакѡ → акзы T⁴ (+-)

6:3 бльвотинъзи → блев- T⁴E (ə ↔ ə)

6:3 мѣчениѡ → -ныѡ E (-ə+)

6:4 беспечалии → -лыи T⁴ (-əʔ)

6:4 приобрѣтаѣтъ → приобрѣтаѣмъ E (σ ↔ ʃʃ)

6:4 нъ → но T⁴E (ə ↔ ə)

6:4 оставивъ → оставитъ T⁴ (ʋ ↔ σ)

6:4 (оумръцьвѣаѣтъ → оумерцвѣаѣтъ) -вѣаѣтъ → -вѣаѣтъ T⁴E (-ʋ+)

6:4 нъ → но T⁴E (ə ↔ ə)

7:1 нъ → но T⁴E (ə ↔ ə)

7:1 прѣдълежащѣе → предележащѣе E (ə ↔ ə)

7:1 къ → ко T⁴ (ə ↔ ə)

7:1 напоивъше → напоиша T⁴ (ə ↔ ɛ)

7:1 зелиѡ → зельѡ E (-ə+)

7:1 (пришьдъ → прешъдъ E) -шьдъ → -шѣдъ T⁴E (ə ↔ ə)

7:2 похотитѣ → похотытѣ T⁴E (-əɛ)

7:2 ноцитѣ → ноцытѣ E (-əɛ)

7:3 кгда разгнѣва → кгда згнѣва T⁴ (haplogram ə+ ь+)

7:3 дарѣ → фдрѣ T⁴E (ʃ-)

7:3 третиаѣго → -тыѣго T⁴E (-ə+-)

7:3 люблѣашѣ → любѣашѣ T⁴ (-ɛ+-)

7:3 прѣшьдъшемъ → прѣшѣдъшимъ T⁴E (ə ↔ ə)

7:3 прѣжд- → прѣж- T⁴E (monograft ѣ)

7:3 нъ → но T⁴E (ə ↔ ə)

7:3 рекъзи → река T⁴E (ɛ ↔ +)

7:3 дароитѣ → фд- (фдрою)E (ʃ-)

7:3 рождениѡ → рожениѡ E (monograft ѣ)

8:1 понеже → въ нъже E (ʋ ↔ ʋ, ə ↔ ə)

8:1 юноша → оуноша T⁴ (ʋ-)

8:2 житиѡ → житыѡ E (-ə+)

8:2 родили → родити ли T⁴ (tautogram -σʋʔ проклинаѣѡ → проклинаѡ T⁴ (-+ɛ), ʃʔ)

8:2 житиѡ → житиѡ T⁴ (-ə+)

8:2 іѣже → іеже T⁴ (ɛ ↔ ə)

8:2 юноша → оуноша T⁴E (ʋ-)

8:2 съ → сеи T⁴ (ə ↔ ə)

8:2 възрастѣ → въздрѣстѣ E (epentes -ɔʋ-)

8:2 оупъваемъ → оунъваемъ T⁴E (ʋ ↔ ʋ)

8:2 житиѣ → житыѣ E (-əə)

8:2 (льстѣное → лѣстѣное) льст- → лѣст- T⁴ (ə ↔ ə)

8:3 слъзамъ → слезамъ T⁴E (ə ↔ ə)

8:3 сѣцѣамъ → сѣцемъ T (+ ↔ ə)

8:3 взъниманию → -ню E (-əʋ)

8:3 имѣще → имѣщаго E (э ↔ +)
8:3 имѣнии → мѣньи T⁴ (-эф)
8:3 братиѣ → братыа E (-ээ, э ↔ +)
8:3 довлѣѣтъ → доволѣѣтъ T⁴ (э ↔ э)

8:4 жалѣемъ → жел- T⁴E (+ ↔ э)
8:4 яко → акъи T⁴E (+↔-)
8:4 проваждаѣще → проважа- E (monograf ѡ)

9:1 послѣдованаа → послѣдованаа T⁴ (-++)
9:1 възидохомъ → възможемъ T⁴ (ѡ ↔ ѡѡ, ѣ ↔ ѡѡ)
9:1 (сльзѣна → слезна) слъз- → слез- T⁴E (э ↔ э)
9:1 троуждыше → троужыше E (monograf ѡ)
9:1 дѣтиць → дѣтице T⁴ (э ↔ э)
9:1 змиа → змиѣ T⁴ (е ↔ э)
9:1 безоумьнзи → безоумьнзи T⁴ (-эф)
9:1 проклатъна → проклатъна T⁴ (-ѡе)
9:1 прѣжде → прѣже T⁴E (monograf ѡ)

9:2 шѣдъ → шѣдъ E (э ↔ э) идѣ оубо T⁴ (tautogram вѣ- вѣ-)
9:2 възъм- → възѣм- T⁴E (э ↔ э)
9:2 змиа → змиа T⁴ (-э+)
9:2 нъ → но T⁴E (э ↔ э)
9:2 врѣждаѣщи → врѣжаѣщи E (monograf ѡ)
9:2 поучѣаа → поучѣо T⁴ (ѡ ↔ ѡ)
9:2 житиѣ → житыѣ E (-ээ)
9:2 поучѣаа → поучѣо T⁴ (ѡ ↔ ѡ)
9:2 житиѣ → житыѣ E (-ээ)

10:1 възъва → возъва T⁴ (э ↔ э)

10:2 троуждыше → троужыше E (monograf ѡ)
10:2 (възмогоша → возмогоша) въз- → воз- T⁴ (э ↔ э)
10:2 (възвѣстивъ → възвѣсти) въз- → воз- T⁴ (э ↔ э)
10:2 (прѣдебъившаа → прежебъившаа) прѣжде- → прѣже- T⁴E (monograf ѡ)
10:2 бисъръ → бисеръ T⁴E (э ↔ э)
10:2 вѣсомъ въз- → възѣмъ T⁴ (э ↔ э)

10:3 възъмъ → възѣмъ T⁴E (э ↔ э)
10:3 (бисъръ → бисеръ) бисър- → бисер- T⁴E (э ↔ э)

11 (лъстинѣ → лестию) лъст- → лест- T⁴ (э ↔ э)
11 отъчуждитъ → отъчужи- T⁴E (monograf ѡ)
11 божиа → божиѣ T⁴ (+ ↔ э)

11 ЧЛОВѢКОЛЮБИѦ → -БЫѦ E (-э+)
11 ПОСМѢШЬНО → ПОСПѢШЬНО T⁴ (ѡѡ ↔ ѣ)
11 СЬ → СЕ T⁴ (э ↔ э)

12:1 БИСЬРА → БИСЕРА T⁴ (э ↔ э)
12:1 БЛАГОПЪХАНИЕ → -НЫЕ T⁴ (-ээ)
12:1 БИСЬРЪ → БИСЕРЪ E (э ↔ э) ПИСЕРЪ T⁴ (ѡ ↔ ѣ)
12:1 ВЪЗЪМЪ → ВЪЗЕМЪ T⁴E (э ↔ э)
12:1 БИСЬРЪ → БИСЕРЪ T⁴E (э ↔ э)
12:1 НЪ → НО T⁴E (э ↔ э)
12:1 (ВЪЗЪГЛАВИЕМЪ → ВОЗЪГЛАВИЕМЪ, ЗЪГЛАВИЕМЪ) ВЪЗЪ → ВОЗЪ T⁴ (э ↔ э) ЗЪ E (hoplogram -ѡѡ ѡѡ-)
12:1 (ЖЕНЪ НЕРОДА → ЖЕНЪ РОДА) ЖЕНЪ НЕРОДЪ → ЖЕНЪ РОДЪ E (hoplogram -ѣѦ ѣѡ-)

12:2 ВЕЛИЕМЪ → -ЛЫЕМЪ E (-ээ-)
12:2 ОБЪЩЕВАѦ → ОБЪЩАВАѦ E (э ↔ +)
12:2 ПОСЛѢЖДЕ → ПОСЛѢЖЕ T⁴ (monograf ѡ)
12:2 ПРАВЪДЪНЪИИ → ПРАВЕДЪ T⁴E (э ↔ э)

12:3 ОТЪДАЖДЪ → ОТЪДАЖЪ (monograf ѡ) E
12:3 ЖИТИЕ → ЖИТЬЕ E (-ээ)
12:3 ИМѢНИЕ → ИМѢНЫЕ E (-ээ)
12:3 ОУЕДИНЬ → ОУЕДИНИѦ T⁴ (э ↔ ѡ)
12:3 ТѢБЪ → ТОБЪ T⁴ (э ↔ э)
12:3 ЖИТИЕ → -ТЬЕ E (-ээ)
12:3 ВЪ → ВО T⁴E (э ↔ э)
12:3 ВЪНЕМЛІѦ → ВЪНЪМЪ E (-ѣѡѡѡѡ)
12:3 ЖИТИЮ → ЖИТЬЮ E (-эѡ)

13:1 ОБЪЩАНИЕ → -НЫѦ E (-э+)
13:1 (СЪМРЪТНОСЪНЪ → СМЕРТЬНОСЕНЪ) -НОСЪНЪ → -НОСЕНЪ E (э ↔ э)
13:1 ВЪІѦ(←Е) E (ѡ ↔ ѡ)
13:1 ПРѢЖДЕ → ПРѢЖЕ T⁴E (monograf ѡ)
13:1 ТЪЩЕТА → ТЪЩАТА E (э ↔ +)
13:1 ТЪ → ТО T⁴E (э ↔ э)
13:1 ВЪ ВЪСЕН → ВЪ СЕН T⁴ (hoplogram ѡѡ ѡѡ)
13:1 БЛЪВОТИНЫ → БЛЕВОТИНЪ T⁴E (э ↔ э)

13:2 БЛАГОДЪНИЕ → -ДЪНЫЕ T⁴E (-ээ)
13:2 ТРОУЖДАѦЩЕ → ТРОУЖАѦЩЕ T⁴E (monograf ѡ)
13:2 КАРКИНОСЪ → КАРПИНОСЪ E (ѣ ↔ ѣ)
13:2 ОВО БО → ОСОВЪ T⁴ (ѡ ↔ ѡ, э ↔ э)
13:2 ЗИЖДА → ЗИЖА T⁴ (monograf ѡ)
13:2 НЪ → НО T⁴ (э ↔ э)
13:2 ТЪКЪМО → ТОКЪ T⁴E (э ↔ э)

14:1 БИСЬРЪ → БИСЕРЪ T⁴E (э ↔ э)
14:1 ДОУШЕ → ДОУША T⁴ (э ↔ +)

14:1 оуѣдѣ → оуѣдѣ T⁴ († ↔ э)

14:2 тѣбѣ → тобѣ T⁴ (э ↔ э)

14:2 ѡ → ѡ T⁴ (ѣ ↔ †)

14:3 обѣщаниѡ → -нѡ E (-э†)

14:3 нѣ → но T⁴E (э ↔ э)

15:1 по малюу → помилуюи T⁴ († ↔ і)

15:1 бисѣри → бисѣри T⁴E (э ↔ э)

15:2 нѣ → но T⁴E (э ↔ э)

15:2 вѣ → во T⁴ (э ↔ э)

15:2 виждѣте → виждѣте T⁴E (monograf ѡ)

15:2 прѣльстѣ → прѣлестѣ T⁴ (э ↔ э)

15:2 приобѣтѣние → -нѡ T⁴ († ↔ э)

15:3 благодѣнію → -нѡ T⁴ (-эв)

15:3 прикладѣваѡ → прикладѣваѡ T⁴ (-†ѣ)

15:3 бисѣрѣи → бисѣрѣ E (э ↔ э)

15:3 ѡждѣ → ѡждѣ T⁴E (monograf ѡ)

15:3 сѣзидѣѡ → сѣзидѣ E (monograf ѡ)

15:3 бѣдѣтѣ → бѣдѣтѣ T⁴ (ѣ ↔ э)

15:4 вѣщѣствоуѣще → пѣщѣствоуѣще E (ѣ ↔ ѣ, э ↔ э) свѣщѣствоуѣщѣ T⁴ (ѣ ↔ ѣ, э ↔ э)

15:4 зѣло → зѣли T⁴ (anagram, э ↔ э)

15:4 ѡкаѣне → ѡканѣне T⁴E (haplogram ††)

15:4 ѣдинодоушьноѣ → -шенѣ E (э ↔ э)

15:4 прѣжде → прѣже E (monograf ѡ)

15:5 изнесѣ → изнесѣ E (э ↔ э)

16:1 рекѣи → река T⁴E (ѣ ↔ †)

16:1 неготова → готова T⁴ (haplogram -ѣ ѣ-)

16:1 сѣмѣцаѣемѣ → [сѣ]ѣцаѣетѣ T⁴ (ѣ ↔ ѣ)

16:1 (тѣкѣмо → токѣмо) тѣкѣ → токѣ T⁴E (э ↔ э)

16:1 вѣзѣмоуѣшоу → не вѣзѣмоуѣшоу E (э ↔ э)

16:2 нѣ → но T⁴E (э ↔ э)

Lexikaliska skillnader som utgör spår av den ryska dialekten.

- 1 пастыра → пастыри T⁴
1 нескверьно → нескверно T⁴
1 неизглаголанѡѣ → неизглан'ною (-глаголан- → -глаголаньн-)
- 2 прьвоздан'вѣмь → прьвоздан'нѣмъ (прьвоздан- → прьвозданьн-) T⁴
2 исполнаѡѣ са → исполнаю са (испльн- → исполн-) T⁴
- 3:2 потрѣбывъшемъ → потрѣбывъшимъ T⁴
3:2 покаѡанию → покоѡанию T⁴
3:2 израдъна → израдънаѡа z
3:2 единаѡего → единогo T⁴
3:2 толико бо → тол'ко T⁴
- 3:3 творити → творить T⁴
3:3 врьстѣ → верьстѣ T⁴
- 3:4 прѣтрыпи → прѣтерпи T⁴
3:4 тажъка → тажъко z
3:4 трѣпимъ ... трѣпѣли → терпи^м ... терпѣли (трѣп- → терп-) T⁴
3:4 большѣ → большѣѣ z
- 4:1 притѣѣа → притѣѣи T⁴
- 4:2 единоѣдомь → единоѣдѣимъ T⁴E
4:2 оумрьщѣвляѣтъ → оумерщѣвляѣмъ T⁴
4:2 дѣмона → дѣмана T⁴
- 4:3 оувитѣ → бити T⁴
4:3 (оумрътвити → оумертвити) оумрът- → оумерт- T⁴E
4:3 инѣи → инѣи T⁴
- 5:1 оумрътви → оумертви E
- 5:2 (миродръжителъ → миродержителъ) миродръж- → -держ- T⁴E
5:2 (оумрътвитѣ → оумертвитѣ) оумрът- → оумерт- E
5:2 (оумрьщѣвляѣа → оумерщѣвляѣтъ) оумрьщ- → оумерщ- E
5:2 (сѣврѣшенъ → свершенъ) сѣврѣш- → сѣверш- T⁴E
5:2 сѣмрътъ → смертъ E
- 6:1 себѣ → собѣ T⁴
6:1 (оумрътвитѣ → оумертвитѣ) оумрът- → оумерт- E
- 6:2 (оумрътви → оумертви) -мрътв- → -мертв- T⁴
- 6:3 сѣмръти → смрти E
6:3 (прѣвѣихъ → первѣихъ) прѣв- → перв- T⁴
- 6:4 горъша → горъшаѡа T⁴E

6:4 (оумръцьвѣлаетъ → оумерцвѣаетъ) оумръци- → оумерци- E
6:4 покаіаниемъ → покоіаниемъ T⁴

7:1 (и нѣчтоже / и ниѣтоже) ниѣтоже tilläget и T⁴E
7:1 оубити → оубитъ T⁴

7:3 прѣшьдѣшемъ → прѣшедѣшимъ T⁴E

8:1 зовѣи → зовѣи T⁴E

8:3 сжцамъ → сжцимъ T⁴

8:3 (мрътваго → мрътваго) мрътв- → мрътв- T⁴

8:3 (тврѣдо → тврѣдѣ) тврѣд- → тврѣд- T⁴E

8:4 проваждаѣще → проважа- T⁴

9:1 от → ото T⁴

10:1 враѣа → враѣи T⁴

10:2 (оумрътвити → оумертвити) оумрът- → оумерт- T⁴E

10:3 сзмръти → смерти E

11 прѣльцаѣа → прѣльцаѣи T⁴E

11 текѣи → текѣи T⁴E

12:1 тврѣда → тврѣда T⁴E

12:1 постѣла → постѣли T⁴E

12:1 (женѣ нероѣа → женѣ роѣа) -роѣа → -роѣа T⁴E

12:2 истинѣа → истинѣа T⁴

12:2 себе → себе T⁴

12:2 теѣе → теѣѣ T⁴

12:2 сзмръти → смерти E

12:2 отвръгъ → отвръгъ T⁴E

12:2 ѣловѣѣскѣа → ѣловѣѣскѣа T⁴

12:3 отѣдаждѣ → отѣдаѣ же T⁴

12:3 (отвръгъ → ѡвръгъ) отвръг- → отвръг- T⁴E

12:3 пекѣи → пекѣи T⁴E

13:1 (сзмрътносѣнъ → смрътносѣнъ) сзмрът- → смрът- E

13:1 прогнѣѣаѣа → прогнѣѣаѣи E

13:1 (прѣвѣихъ → прѣвѣихъ) прѣв- → прѣв- T⁴E

13:2 тѣмьница → -ци T⁴

13:2 польѣа → польѣи T⁴E

14:1 (прѣвѣи → прѣвѣи) прѣв- → прѣв- T⁴E

14:2 отвръже → отверже T⁴E

14:2 истинѣ → истиньнѣ T⁴

14:2 исплъни → исполни T⁴E

14:2 оубивааше → оубиваашетъ T⁴

14:3 отвръгохъ → отвергохъ T⁴

15:1 (пръвое → первое) пръв- → перв- T⁴E

15:1 обрътаѣщемъ → обрътаѣщимъ T⁴E

15:2 възлюблени → -ньни T⁴

15:3 оудръжа → оудержа T⁴E

15:3 ѹтъзи → ѹтъзи E

15:3 (сзърѣти → смерти) сзърѣт- → смерт- E

15:3 больша → большага E

15:4 окапане → оканьне T⁴E

15:4 сзърѣтоноснзи → смертоноснъ E

15:4 (пръвое → первое) пръв- → перв- T⁴E

15:4 възлюбленимъ → -любленн- T⁴

15:4 достигъ → достигъ E

15:4 (сзърѣти → смерти) сзърѣт- → смерт- E

15:4 та → тѣа теба T⁴

15:4 сзърѣти → мертвзихъ E

15:4 оумрътвити → оумертвити E

15:4 оумрътвитъ → оумертвитъ E

15:5 бисързи → бисерзи E, бисеръ T⁴

15:5 си → сиа T⁴

15:5 ини → инии T⁴

16:1 истинѣ → -ннѣ T⁴

16:2 вѣдзи → вѣдзи T⁴E

16:2 ини → инии T⁴E